

Lai dzīvo 1. Maijs —

darbaļaužu starptautiskās
solidaritātes diena, visu
zemju strādnieku brālības
diena!

[No VK(b)P CK Aicinājumiem 1951. gada 1. Maijā]

CILVĒCES PAVASARA SVĒTKOS

«Lai dzīvo 1. Maijs — darba ļaužu starptautiskās solidaritātes diena, visu zemju strādnieku brālības diena!

Brālīgs sveiciens visām tautām, kas cīnās par mieru, par demokrātiju, par socialismu!»

Tādiem liesmainiem vārdiem pie padomju tautas, pie visu zemju darba ļaudīm, labas gribas cilvēkiem visā pasaulē šais Maija svētkos griežas Vissavienības Komunistiskās (bolševiku) Partijas Centrālā Komiteja. Miljoniem balsu atkārtots, tūkstošiem plakatos un transparentos rakstīts šis suminājums, šis sveiciens pauž visu padomju ļaužu domas un jūtas, apliecina viņu miera gribu, viņu nesagraujamo uzticību proletariskajam internacionālismam — vienam no cilvēces laimes un nākotnes stūrakmeņiem.

No Maskavas, no visas padomju zemes nākdami, bolševiku partijas Aicinājumu vārdi atrod ceļu cauri visādiem tumsas un ļaunuma spēku izveidotajiem «dzelzs aizkariem», pāri tālumiem un dabas radītiem šķēršļiem. Miljoni un atkal miljoni cilvēku visās zemeslodes malās, tos sadzirdējuši, kā cīņās saucienam atskanot, stājas ierindā, gatavi iziet lielajā miera un demokrātijas spēku skatē. Augusi augumā un pieņēmusies spēkā miera cīņtāju kustība. Savas rindas aizvien paplašina un nostiprina demokrātisko slēviešu, ļaunatnes un citas starptautiskās organizācijas. Ikviens labas gribas cilvēks pašlaik skaidri saprot, ka gigantiskajā cīņā starp miera un kara spēkiem no viņa prasām aktīva rīcība, savas nostājas, savas pozīcijas nepārprotama demonstrācija. Tāpēc arī zem Maija svētku karogiem šogad stājušies un stājas ļauni miljoni aktīvu, pašizliedzīgu, cildeniem varondarbiem gatavu cīņtāju.

Domājot par maiju, cilvēks allaž stādās priekšā pavasari, kad plaukst un uzdzīvis viss, kas ir dzīvs un lemts dzīvībai, kad aizskalo un aizmēž visu, kas atmiris un savu laiku pārdzīvojis. Visu zemju darba ļaužu starptautiskās solidaritātes un brālības svētkus — 1. Maiju — gribas pielīdzināt cilvēces pavasara svētkiem. Varenī brīvības, brālības un demokrātijas palu ūdenī vilnojas un ceļas visās pasaules malās. Daudz šķēršļu, daudz aizsprostu tie jau nostācējuši savā ceļā. Tie satek vienuviet un virza cilvēces likteņus jaunā gultnē, laimes un pārpilnības krastos.

Šogad Maija svētkos domas jo sevišķi lido atpakaļ uz kādu notikumu, kas cauri pusei gadsimta kā dārgakmens zaigo laikmeta dzīvē. «1901. gads. Biedra Staļina vadītā masu politiskā demonstrācija Tbilisi pilsētā» — varbūt tā varētu nosaukt šo nodaļu lielajā vēstures grāmatā. Mēs lasām tālāk, un acu priekšā viena pēc otras nostājas seno cīņu ainas. Tbilisi pārpilnīgās cara karaspēks... Biedra Staļina vadītā darba ļaužu pulki spiesti pārcelt lielos svētkus uz citu dienu... Par pircējiem izlikdamies, viņi slepus pulcējas tirgus laukumā... Izturīgas koka nūjas ir viņu ieroci pret līdz zobiem bruņotajiem zaidājiem... Ar «urā» saucieniem pāri sapulcējušos galvām paceļas sarkanais karogs... Demonstranti saslēdzas ciešās rindās ap to un iziet pilsētas galvenajā ielā pretim durkļotām šautenēm un jātnieku zobieniem... Viņus vada Staļins — lielais Uzvaras karognesējs.

Līdzīgas ainas attēlotas katras padomju tautas vēsturē. Tā Ļeņins un Staļins viņu radītā un izveidotā partija sāka ceļu uz cilvēces pavasari.

Pagājuši puse gadsimta. Atkal dzirdam Ļeņina-Staļina partijas Aicinājumus 1. Maijā. Bet kā izmainījies pasaulē, kā pārveidojušies un izauguši tās virzītāji spēki!

«No Maskavas visām tautām skan Maija vēsts» — rakstīja 1945. gadā latviešu tautas dzejnieks Jānis Sudrābkalns, ļaujdamies lielās uzvaras tuvumu. Un dzejnieks, izteikdam tautu domas, atradis vārdus, kas gadu plūdumā nav zaudējuši un nezaudēs ne nieka no savas nozīmības. Arvien augstāk un augstāk paceļas socialisma saule. Arvien plašākām teritorijām tā dod jaunu spēku un dzīvību. Cilvēces skati un domas pievērsti Maskavai, Kremlim, Staļinam. No šejienes nāk laimes un dzīvības vēstis.

Atsaukdamiem partijas Aicinājumiem, mēs — ikviens padomju cilvēks, 1. Maijā sūtām sveicienus tautas demokrātijas zemju darba ļaudīm, lielajai kīriešu tautai, varonīgajiem korejiešiem un korejietēm, kas cīnās pret imperialistiskajiem iebrucējiem, Vācijas demokrātiskajiem spēkiem, cildenajiem Dienvidslāvijas patriotiem, kas ved atbrīvošanās cīņu pret fašistisko režīmu Dienvidslāvijā, mēs sveicam koloniju un atkarīgo zemju tautas, — visus, kas cīnās par savu brīvību un nacionālo neatkarību, mēs suminām Anglijas, Amerikas Savienoto Valstu un Padomju Savienības tautu draudzību, mēs aicinām visu zemju darba ļaudis, visus labas gribas cilvēkus — miera piekritējus — svētajā cīņā par mieru, brīvību, istu tautas demokrātiju, Maija svētkos lai sumināts cilvēces pavasaris, kas iestāties krietnā daļā zemeslodes. Liels ir padomju zemes draugu pulks. Ar katru dienu tas kļūst aizvien lielāks un lielāks. Mūsu socialistiskajā Dzimtēnē progresīvie cilvēce saskata miera, savas laimes drošāko balstu. Maija svētkos brālības un nesagraujamas draudzības apliecinājumi, kas nāk no Maskavas, saplūst vienkopus ar bezgalīgas mīlestības, uzticības un cīņas vienības vārdiem, kas visās pasaules malās atskan no Maija svētku demonstrantu kolonnām. Monolīta un neiebragājama ir miera un progresu spēku noietne. 1. Maijā tā demonstrē savu rindu ciešumu, savu spēku pieaugumu. Tādēļ arī šī svētku diena ik gadu izvērsas par vēl vienu triecienu jauna kara kurinātājiem, visiem, kas alkst cilvēku moku un asinū, visiem, kas sapņo par jaunu pasaules kundzības iekarošanu.

Pavasaris allaž bijis lielu darbu un visam gadam nozīmīgu uzdevumu cēliens. Padomju tauta pirmā izģājusī cilvēces nākamības tīrums. Viņas mestā sēkla dod raženus augļus visiem zemeslodes apdzīvotājiem. Mūsu ļaudis to it ļabi apzinās. Arī šos Maija svētkus viņi sagaidījuši ar diženiem panākumiem, darba uzvarām, kas met ļaunus tiltus no šodienas uz komunistisko nākotni. Te sakņojas mūsu svētku prieks, te meklējama tā dziļākā jēga.

Arī 1951. gadā Maija svētkus ievadīja visas tautas socialistiskā sacensība. Darba ļaužu starptautiskās solidaritātes vārdi un stiprinot to, padomju cilvēki uzņēmās konkrētas, paaugstinātas saistības, apņēmās līdz 1. Maijam tās izpildīt un pārsniegt. Laikrakstu lappusēs ik dienas atrodam vēstis par to, ka šī cildenā apņemšanās godam izpildīta.

1951. gada 1. Maijs pienācis un tiks aizvadīts zem pirmās pēckara piegādes izpildīšanas un pārsniegšanas zīmes. Šī grandiozā veikuma gaismā padomju cilvēks tādēļ ieklausās jaunajos uzdevumos, kas sprausti Partijas Centrālās Komitejas Aicinājumos un gatavojas tos izpildīt. Šogad 1. Maijā mēs domājam par to, ka pēc garas un bargās ziemas visā frontē jau izvērtušies grandiozo komunisma celtņu būvdarbi. Aizvadītā II Vissavienības jauno rakstnieku apspriedē, kas tik daudz deva kā veicājiem, tā arī visjaunākajiem rakstu mākslas pratējiem, bet partijas prese devusi jaunus norādījumus par to, kā izkopjama un augstāk celama padomju māksla. Lūk, kādēļ ikvienu padomju cilvēku sirdī šodien pilda tāds cildens svētku prieks, lūk, kādēļ dziesmas un gaviles pāršalc visu mūsu neapmierinātību Dzimtēni un atbalsojas tālu pasaulē!

To redzot, par to liksmojot, gribas vēl un vēlreiz domāt atgriezties pie tiem notikumiem, kas pirms piecdesmit gadiem norisinājās tālajā Tbilisi pilsētā. Tā vislabāk redzama mūsu izaugsme, tā visskaidrāk pārskatāms lielais uzvaru ceļš, pa kuru mūs ved Ļeņina-Staļina partija, miera un uzvaras karognesējs — biedrs Staļins. Tādēļ, lai kādā darba iecirknī strādātu padomju cilvēks, lai kur būtu kārtis viņa šūpulis, arī šais dienās no tautas lūpām atskan suminājumi.

«Lai dzīvo dižā komunistu partija, Ļeņina-Staļina partija, cīņās rūdītā padomju tautas avangards, mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!»
Zem Ļeņina karoga, Staļina vadībā — uz priekšu, uz komunisma uzvaru!»

VISU ZEMJU PROLETARIEŠI, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPOZISTU MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

1. MAIJĀ

Nr. 17 (328)

J. V. STAĻINS

PSR Savienības Kara Ministra PAVĒLE

1951. g. 1. maijā Nr. 54

Maskavā

Biedri kareivji un seržanti! Biedri virsnieki un ģenerāļi! Šodien Padomju Armija kopā ar visu mūsu tautu svin Pirmo Maiju — darbaļaužu starptautiskās solidaritātes dienu, visu zemju strādnieku brālības dienu.

Padomju tauta sagaida Pirmo Maiju ar izcilām uzvarām visās saimnieciskās un kultūras celtniecības nozarēs. Ļeņina-Staļina partijas vadībā mūsu zemes darbalaudis sekmīgi izpildījuši Staļina pēckara piegādi plānu un droši iet uz jaunām komunistiskās celtniecības uzvarām. Bezgalīgi uzticīga savai tautai, Komunistiskajai Partijai un Padomju Valdībai, mūsu Armija modri sarga padomju cilvēku radošo darbu.

Izpildīdams uzdevumus, ko lielais Staļins devis Padomju Armijai, karaspēks ieguvīs jaunus panākumus kaujas un politiskajās mēcībās.

Apsveicu visu Padomju Armijas personālsastāvu Pirmajā Maijā un novēlu kareivjiem, seržantiem, virsniekiem un ģenerāļiem turpmākus panākumus kaujas prasmes celšanā, disciplīnas nostiprināšanā un Armijas kaujas gatavības celšanā.

Atzīmējot starptautiskos darbaļaužu svētkus, — pavēlu:

Šodien, Pirmajā Maijā, salūgt: mūsu Dzimtēnes galvaspilsētā — Maskavā, savienoto republiku galvaspilsētās, kā arī Kaļiningradā, Lvoņā, Chabarovskā, Vļadivostokā un pilsētās-varonēs: Ļeņingradā, Stālingradā, Sevastopolē un Odesā — ar divdesmit artilērijas zāvēm.

Lai dzīvo mūsu Dzimtēne — Padomju Socialistisko Republiku Savienība!

Lai dzīvo lielā padomju tauta un tās drosmīgā Armija!

Lai dzīvo mūsu dārgā Padomju valdība!

Lai dzīvo Vissavienības Komunistiskā (bolševiku) Partija!

Lai dzīvo mūsu vadonis, skolotājs un karavadonis biedrs Staļins!

PSR Savienības Kara Ministrs,
Padomju Savienības Maršals VASILEVSKIS

PSR Savienības Jūras Kara Ministra PAVĒLE

1951. g. 1. maijā Nr. 35

Maskavā

Biedri matroži un kareivji, staršinas un seržanti! Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

Šodien mūsu Dzimtēnes Jūras Kara Flote kopā ar visu padomju tautu svin 1. Maiju — starptautiskos darbaļaužu svētkus.

Padomju tauta Ļeņina-Staļina partijas vadībā sagaida Pirmā Maija svētkus ar ļauniem sasniegumiem tautas saimniecības un kultūras attīstībā, socialistiskās valsts varēnības nostiprināšanā.

Sekmīgi izpildījuši pēckara piegādi plānu, padomju cilvēki ar vislielāko entuziasmu realizē dzīvē stalinisko komunisma celtniecības programmu.

Padomju kara jūrnieki modri sarga mūsu tēvzemes jūras robežas un atzīmē 1. Maiju ar ļauniem sasniegumiem kaujas un politiskajās mēcībās.

Biedri matroži un kareivji, staršinas un seržanti! Biedri virsnieki, ģenerāļi un admirāļi!

Apsveicu Jūs starptautiskajos darbaļaužu svētkos — Pirmajā Maijā! Nevēlu jums turpmākus panākumus Padomju Savienības Jūras Kara Flotes kaujas spēju celšanā!

Lai dzīvo mūsu lielā Padomju Dzimtēne!

Lai dzīvo varonīgā padomju tauta un tās Jūras Kara Flote!

Lai dzīvo mūsu dārgā Padomju valdība!

Lai dzīvo Ļeņina-Staļina partija — mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!

Lai dzīvo mūsu vadonis un skolotājs — biedrs Staļins!

PSR Savienības Jūras Kara Ministrs
Admirālis JUMAŠEVS

Literatūras, mākslas, kinematografijas darbinieki! Kāpiniet savas meistarības līmeni, radiet jaunus augsti idejiskus mākslas darbus, kas būtu lielās padomju tautas cienīgi!

(No VK(b)P CK Aicinājumiem 1951. gada 1. Maijā)

MAIJA KAROGI PLĪVO

MIERA MAIJS

«Katrā šķirā ir savi iemīļoti svētki. Muižnieki ievada savus svētkus, un tajos viņi pasludina «tiesības» aplaupīt zemniekus. Buržujiem ir savi svētki, un tajos viņi «attaisno» «tiesības» ekspluatēt strādniekus. Ir svētki arī popiem, un tajos viņi cildina pastāvīgo kārtību, kur darba rūķi iet bojā nabadzībā, bet diekniei slīkst gredzībā.

Savi svētki vajadzīgi arī strādniekiem, un tajos viņiem jāsludina: vispārēju darbu, vispārēju brīvību un vispārēju vienlīdzību visiem cilvēkiem. Šie svētki ir Pirmā Maija svētki.

J. V. STALINS

Tā biedrs Stalins rakstīja 1912. gada KSDSP Centrālās Komitejas proklamācijā sakarā ar 1. Maiju. Kaut arī pagājuši jau gandrīz četrdesmit gadu, šie atzinumi pilnā mērā ir spēkā arī vēl šodien.

1. Maijs... Nevis pieminēt kādu svarīgu vēstures notikumu vai sveikt jaunu posma sākumu darba laudis šai dienā nu jau vairāk nekā sešdesmit gadu iziet savu pilsetu ielās un laukumos. Nā — 1. Maijs vienmēr bijis un paliks vispirms cīņas diena, kur pasaules strādnieku šķira demonstrē, kāds spēks viņa ir, ko viņa prasa un pret ko cīnās. Visos laikmetos, visās pasaules malās šai dienā augstu jo augstu plīvo sarkanā Maija karogi, pāri zemēm un kontinentiem atskan revolucionārās dziesmas un lozungi. Nav vēl bijis un nekad arī nebūs tāda spēka, kas varētu izjaukt vai atcelt šo svētku dienu. Maija karogi plīvojuši un plīvos, stāstīdami visiem par strādnieku šķiras cīņām un uzvarām, vēstīdami visiem bāriem un grūtdieniem, ka atbrīvošanas stunda tuvojas. Tie pienācīgi reizi gadskārtā ar tādā pašu noteiktību kā diena uzvar nakti un jauns pavasaris iestājas pēc visbarākās ziemas.

Arī Padomju Latvija šodien atkal tērpusies lielo svētku rotā. Tāpat kā pērn un aizpērn, tāpat kā pirms desmit vai divdesmit gadiem... Pārī pilsētām un ciemiem visur pārcelti Maija karogi. Lielas, ka runāt sākušas rūpnīcu korpusu sienas. Plakatu, lozungu, transparentu valodā tās stāsta par darbiem, kas jau padarīti, partijas Aicinājumu vārdiem sauc mūs uz priekšu — jaunās cīņās un uzvarās.

Savas komunistiskās partijas vadītā Latvijas strādnieku šķira vienmēr glabājis svētku visas pasaules darba lauku starptautisko brālību. Jau vairākas paaudzes nav bijis tādu Maija svētku, kad arī Latvijas pilsētās un ārē nepilnotu sarkanī karogi, neatšķanēti aicinājumi uz cīņu. Gan kādreiz spēku un citu buržuāzijas varasvīru rokaspulsi bari jau priekšlaikus centās sabāzīt cietumos visus cik necik zināmos strādnieku lietās cīnītājus. Nekas nelīdzēja. Kā brīnumzieds, kas pēkšņi uzplaukst vienā zināmā naktī, tā tūkstos atveidos savu katram skatāmā un visiem salasāmu iemiesojumu guva strādnieku piederības un uzticības apliecinājumi tai lielajai armijai, ko sauc par pasaules strādnieku šķiru. Sarkanī karogi, lozungi un plakāti, partijas preses izdevumi, streiki, mitingi, pēkšņas ielu demonstrācijas, — pat vismelnākās reakcijas gados nav bijis neviena Maija svētku, kad buržuāzija pilnā mērā nebūtu uz savas ādas izlīzusi visu šo strādniecības varo cīņas līdzekli iedarbī.

Mēs zinām, kas ir karš. Ne vienreiz vien padomju zemē ielauzies ienaidnieks. Frontē un aizmugurē Maija lozungi tad aicināja izcināt iebūcēlus, dot viņiem aizvien varenākas triecienas, ar jauniem karavīru varondarbiem sveikt Maija atnākšanu. Maija karogi tad stāstīja par izcīnītiem ienaidnieka kara pūlēm, par atbrīvotām teritorijām un iegūtām trofejām. Citi uzdevumi tad deva mūsu svētku priekam skaudru, cietu pleskanu. Bet saturs, lēga palika tā pati. Lielajā Tēvijas karā Maija svētki ar Augstākā Virspavēlnieka pavēlēm vienmēr iezīmēja vienu cīņu cēlienu noslēgumu, otra — uzvarai tuvāka — sākšanos.

«Tuvojas starptautiskā darba lauku svētku diena — 1. Maijs. Padomju laudim nodibinājusies tradīcija atzīmēt šo slaveno dienu ar jauniem darba uzvarām, — tādus vārdus pirmās nedēļas lasījam triespāsmī Rīgas rūpniecības un transporta uzņēmumu kolektīvu aicinājumā visiem Rīgas un Latvijas PSR uzņēmumu strādniekiem un strādniecēm, inženier-techniskajiem darbiniekiem un kalpotājiem. Džilas skānes ir šai lieliskajai tradīcijai. Mūžam dzīva tā padomju lauku sirdis. Miljonu koota un auklēja, tā iemiesojas arvien jaunā ārstē atveidā. Tāpat kā kādreiz labākie, apzinīgākie strādnieku šķiras dēli un meitas aicināja savus biedrus par godu 1. Maijam sākt streiku vai celties triecienam kauļas laukā, tāpat mūsu dienās, mierīgās celtniecības apstākļos, atskanēja pirmindnieku aicinājums stāties darba sacensībā, sārgāt mieru.

Šis aicinājums ir kā iezvanīta Maija svētkus. Ražošanas plānu izpildīšana

un pārsniegšana, jaunu produkcijas veidu apgušana un pašizmaksas pazemināšana, milzu ietaupījumi un uzkrājumi, jaunu darba panākumu un metožu ieviešana, — tie ir tikai dažādi momenti lielajā cīņas programā, kas radusies un piepildīta par godu 1. Maijam. Padomju cilvēks, mūsu slavenā strādnieku šķira ar to nostājas pasaulē priekšā kā gudrs un tālredzīgs cilvēks liktenī kardinātājs. Mēs saprotam, kas pašlaik ir visneciestākākā strādnieku lietās galējais uzvarai. Par to katrs var pārliecināties arī trīspadsmit Rīgas pirmindas uzņēmumu aicinājumā par godu 1. Maijam.

Divu pasaulu cīnā uzvara piederēs tai, kas prot labāk un ražīgāk strādāt, kas spēj nodrošināt visiem cilvēkiem laimīgu un pārtikušu dzīvi, kas var dot zemei jaunu auglību un upēm jaunas gultnes Nevis ar lielgabaliem, bet gan sirdi un āmuru pierādāms, kurā pusē mīt taisnība, kam pieder nākotne. Šī vienkāršā patiesība, kas, šķiet, nav saprotama pasaules virskundzības tīkojumu apmātiem vecās pasaules valstsvīriem un diplomātiem, nerada nekādu šaubu vienkāršajos padomju laudīs. 1. Maijam viņi darina krāsas darba uzvaras. Tā ir demonstrācija pret karu, par to, lai radošais darbs gūtu virsroku pār iznīcības spēkiem.

Šodien, tāpat kā visā priekšvētku laikā katrā varēja pārliecināties, cik dziļi šī vienkāršā patiesība iesakņojusies arī Padomju Latvijas darba lauku sirdīs. Tāpat kā visā socialistiskajā Dzimtē arī mūsu republikā pirmsmaiņa socialistiskā sacensība izvērtās par visas tautas kustību šī vārda visplašākajā nozīmē. Aicinājuma autori pareizi atminēja, ko domā un iūt katrs padomju cilvēks.

Lielī rūpniecības kombinātī un sadzīves valdības apkalpojošā ražošanas arteli, zemes kopību un zvejnieku kolhozi, mašīnu-tractoru stacijas un padomju saimniecības, strādnieki un kolhoznieki, darba frontes ierindnieki un šīs frontes dažādo iecirkņu komandieri pirmos solus lielajās Maija demonstrācijās patiesībā spēruši jau sen. Šodien viņi zina par rezultātiem. Šodien, norauzoties kolonās, kas, gavilu un gūminājumu pavadītas, solo pāri svētku laukumiem, ikviens, kam ir acis pierē un smadzenes galvā, saprot, ka padomju tauta devusi vēl vienu lielu iesauktu miera, demokrātijas, socialisma uzvarā pār karu, fašismu, pļesonīgo imperialismu. Tā piepildās cilvēces visu laiku un laikmetu skaistākais sapņi. Padomju tauta, arī Tu un es, biedri, esam šo sapņu piepildītāji.

Daudz skaistu, apbrīnas pilnu vārdu teikts par mūsu laikmeta īsteno varoni — padomju cilvēku. Bet varbūt pat brīnīgākāko no visām mūsu spēlām un īpašībām ir tā, ka padomju vara, Lenins un Stalins mūs padarījuši par savas nākotnes neliekožotiem saimniekiem. Padomju tauta apzinīgi veido savu nākotni. Šodienas darbus tā allaž skata rīdienes lielo uzdevumu gaismā.

Ko liecina lozungi, kas šodien atskan no demonstrantu kolonnām? Par ko stāsta daudzie plakāti, kas augstu pacelti pār viņu galvām? Tie liecina un stāsta, ka tas, kas nūde paveikts, ir tikai daļa no mūsu plāniem un iecerēm. Div- un trīskārt pēckara gados valtojusies mūsu strādnieku darba ražība Tas tikai iesākums, mēs spējam daudz vairāk, — šodien sāka rūpniecību darba laudis. Viens pats Kezumais jau ražo vairāk elektroenerģijas nekā visa buržuāziskā Latvija kopā. Mēs uzelsim jaunas spēkstacijas uz Daugavas, Rīgā un citās vietās, — sola celtieki un enerģētiķi. Nemītielā plašinājusies kolhozu un padomju saimniecību sēkumu platība, vairojusies lopkopības produktivitāte. Uzdevums ir angūt vēl pusmiljons hektaru derīgas platības, un drīz vien no katras govs iegūt pāri par 3000 litru piena gadā. Ar tādā apņemšanos Maija svētkus svin socialistisko lauku kopēji. Nākotnes uzdevumu gaisma apmirdz mūsu šodienas darbus. Nākotne pieder mums.

Ieskaties, biedri, Maija karogos, kas šodien plīvo pār pasauli! Ieklausies, kā zemes un kontinenti sabalso lepnajā lozungā: «Visu zemiņu proletariēsi, savienojieties!» Un Tu pārliecināsies, ka miers uzvarēs karu, dzīvība — nāvi un iznīcību.

V. Kalpiņš

Ar dziļu pašjūtu saviem brīstošiem spēkiem, ar nelokāmu apņemšanos nosargāt dārgi pirktu mieru — visas pasaules tautas sagaida šogad cilvēces pavasara svētkus. Nekad vēl vēsturē 1. Maija idejas — strādnieku brīvības, tautu draudzības, brīvā darba un miera idejas — nav pulcējušas zem saviem karogiem tādas milzu masas kā mūsu dienās. Nekad vēl 1. Maija idejas nav radušas tik spēcīgu jemie-sojumu dzīvē kā mūsu dienās varenajā demokrātijas un socialisma nometnē un vispirms tās vadošajā spēkā — dižajā Padomju lielvalstī. Ar bezgalīgu lepnību un mīlestību Maija svētkos visas darba cilvēces, skati plevērsti zemei, kur par īstenību kļu-vuši paaudžu paaudžu drosmīgākie sapņi, kur uzcelts socialisms un cel gaīšo komunisma pili.

Pirmā Maija svētkus mūsu Dzimtēne sagaida kā jaunas eras — komu-nisma eras karognesēji. Sīpils un āmurs mūsu Maija karogos rāda, kas ir mūsu valsts cēlāji un ko mēs celam savā zemē. Šie mierīgā radošā darba simboli ir tuvi visu valstu darba lau-dim. Par spīti vecās pasaules pretesti-bal sīpils un āmura pavasaris soli pa solim virzās uz priekšu. Nav tālu vairs diena, kad to nesējiem — strād-niekiem un zemniekiem — piederēs visa pasaule.

Izcīnot uzvaru priekš vieno Maija svētkos visus pavasara saucējus. So-gad cīņas bijušas sevišķi sīvas, toties uzvaras augļi un uzvarētāju lepnumus jo lielāks. Galvenais, kas ir izcīnīts tūkstos kaujās — lielās un mazās, pa-saulē, atsevišķu valstu, pilsētu, uzņē-mumu, jā, pat ģimeņu mērogā — ir — miers. Kas gan cits aizkavēja impe-rialistiskās pasaules barvežus iegrūst pasauli bezgalīgos asins plūdus, kuros kapitalisms cer izlābīt savu grīmošo kuķi — ja ne visu tautu frontes sasprindzinātā cīņa par miera sagla-bāšanu un nosargāšanu. Miera fronteī nav ģeogrāfisku robežu. Miers ir iz-cīnīts Padomju Savienības milzīgajos plašumos ar padomju tautas varon-darbu, miers ir izcīnīts Ķīnā, kura pār-veŗas par varanu miera lielvalsti, tau-tas demokrātijas valstis un Vācijā, kapitalistisko zemju proletariātu ro-kām un Korejas leģendāro cīnītāju asinīm. Miers ir izcīnīts visur, kur plaukst Maija idejas, kur cilvēku sirdīs dzīvo miera dižā karognesēja — Stalina vārds.

Imperialistiem nav izdevies iede-dzināt jauna pasaules kara lāpu, vi-piem nav izdevies ieraut kara histeri-jas virpuli pasaules tautas, viņiem nav izdevies piekrāpt tautas, noslēpjot viņām savus noziedzīgos kara sagata-vošanas plānus un pierakstot agres-i-jas tieksmes miera un demokrātijas nometnē. So dižāko no visām uzva-rām — miera uzvaru pār karu — šo-gad Pirmajā Maijā svin visas pasaules vienkāršie cilvēki un solās vēl augstāk pacelt Miera Maija karogus, vēl mod-rāk stāvēt miera sardzē, vēl drosmīgāk atmaskot imperialistu manevrus, vēl ciešāk saliedēties ar miera un progresa citadeli — padomju lielvalsti.

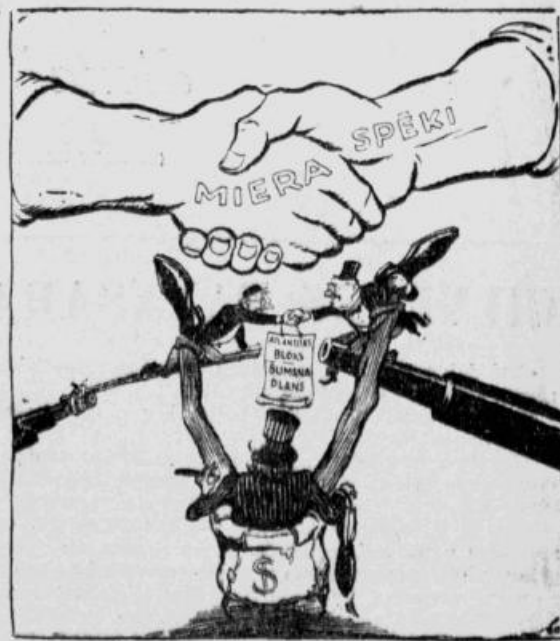
Kā naktis bēg no rītausmas, tā ve-cās pasaules barveži beidās no cilvē-ces pavasara. Vieni labprāt būtu Pirmo Maiju izplēsuši no visiem kalendariem un ar valdības dekretiem lēmuši, ka pēc 30. aprīļa nāk tūlīn 2. maijs. Bet laiks nav viesnīca, kur mānīgoji visu nonērināšanai bieži pēc 12. numu-ra seko četrpadsmitais; laiku nevar ne grozīt, ne apturēt, ne izsvītrot, pat tad ne, ja izdodas sadedzināt visus kalendārus un salauzt visus pulkste-nus. Un 1. Maija — šis jaunā laikmeta brīnīgākais vēstnesis — kopā savas dzimšanas nav pakļāvis ne doktrinām

un aizliegumiem, ne lāstiem un varmācībai un aizvien skaidrāk at-gādina vecajai pasaulei, ka tai tuvojas dusmāks stunda.

Bezspēcīgā nīkumā dreb vecā pasaule aus-tošās socialisma rīd-ienas priekšā. Ar karu, terorū, mēliem un no-klusēšanu viņa metas aizskērsot ceļu progresa valstīs kā «sarkani rakstnieki» aizliegti pa-saulē klasiki — Tol-stois, Čehovs, Šekspirs, Tvens, Sovs. Līdz kā-dam absurdam nonāk progresa naidnieki savās paniskajās bailēs no brīvības, rāda šāds ne-sens notikums Turcijā, kuras amerikānis-kie valdītāji lerosināja tiesas prāvu pret fašis-tiskās avīzes «Ulus» re-daktoru Džemalu Sağ-lam» par pasaules kar-tes publicēšanu, uz kuras PSRS teri-torijā bija iespēsta sarkanā krāsā. «Tāda rīcība, — teikta tiesas apriedumā par Džemala atcelšanu, — var izraisīt defīstistiskās noskaņas turku tautā un mazināt tās pretošanās spējas.» (!)

Pirms gada ASV imperialistiskā reakcija kapitalistiskai pasaulei no-sprauda vesulu virkni uzdevumu. Bet visi tie bija pakļauti vienam galvena-jam, un proti — ar pasaules kara iz-raišānu nodrošināt Volstritam pasaules kundzību. Šī plāna atsevišķie elementi skaidri raskatāmi amerikāņu intervencijā Korejā, Rietumvācijas re-militarizācijā, fantastiskajā bruņošanās drudzi, agresīvo militāro bloku un bazu sistēmā. Imperialisti cerēja vien-us militāri sakaut, citus apspiest vai iebiedēt, trešos piekrāpt un apmelot. Tomēr iznāca otrādi. Imperialisti ne-vienu nesakāva. Toties viņus smagi sakāva Korejā. Vini nevienu neie-biedēja, nevienu nepiekrāpa. Pat viņu uzticīgie vaģari vietām — kā, piemē-ram, Anglijā, sāk protestēt pret ASV spaidiem un varmācību.

Korejā, kurai valadzēja būt vārtiem uz uzvaru Āzijā, agresori nokļuvis tādas spēles, ka nezinā, kā glābt savu noskrandušo prestižu. Korejā aprakti Volstrita neveiksmīgo strategu «bīle-krīza» un «zīkriža» plāni. Tur ban-krotējusi leģenda par ASV tehnikas pārākumu, par aviācijas izšķirošo lo-mu karā. Tur izgāzusies visa imperia-listu nometnes, un vispirms Vašing-tonas agresoru, politika, taktika un stratēģija. Pretrunu un lamu vētra, kas sakarā ar intervētu neveiksmēm sacēlusies ASV šī gada sākumā un tagad brīst atkal no jauna — pārlie-cinoši rāda, ka vecajā pasaulē pa-dzīlīnās plaisas, kuras neizsegt ne ar kādām frazēm un deklarācijām. Tru-mena sensacionāli pasniegtais lēmums atcelt asinaino Makarturu apstiprina tikai faktu, ka miera spēki guvuši iz-cilu uzvaru. Tomēr vēlī Trumens cer ar šādiem manevriem grozīt savas avantūras likteni. Viņam jāatgādina, ka — runājot franču laikrakstā «Libe-ration» vārdiem — «pēc Maskavas kaujas arī Hitleris atcēla Braučiņu no virspavēlnieka amata, taču tas neglā-ba Braučiņu no cilpas. Hitleru no žurku zālēm un trešo reihu no pil-nīga militārā sabrukuma». Šāda pie-zīme jo vairāk vietā tāpēc, ka aizdūras agresori turpina Makartura politiku Korejā un viņu barveži draud ar vi-sādiem superierociem demokrātijai un mieru mīdošai cilvēcei. Tādi draudi gan uz mata atgādina Hitlera murgus par «brīnumu, kas grozīs kara gaitu».

ieb, citējot franču presi. «uz deguna pakrišušā raudošā pušļa brammani-bu; tūlīn jūs redzēsīt, kā es pārlēkšu trijstāvu namam,» bet, atbildot Čarīza Vilsona patiesi nekaunīgam paziņoju-mam, ka padomju tauta atteiktos no saviem plāniem, ja viņa redzētu, kā-dus ieročus gatavo Ohaijo kara rūp-nīcās, teiksim skaidri un gaiši: mūsu tautu neiebidēt ne ar kādiem drau-diem; tieši tāpēc, ka mēs zinām, ko perina kara noziedznieki Ohaijo un Vašingtonā, mēs nekad, nekad neat-teiksīsimies no sava plāna — nosargāt mieru un izglābt cilvēci no bezgalī-ga posta un ciešanām.

Cilvēce varētu vienkārši pasmieties par Čarīza Vilsona — šī Čerčila un Trumena uzcītīgā skološana — draudiem. Tie tie nebūtu bijuši tik drausmīgi no-ziedzīgi.

Šie draudi atgādina mums un mūsu draugiem, ka cīņa pret karu turpinās, kļūst vēl sīvāka un sasprindzinātāka. Tie atgādina, ka Maija karogi jācel aizvien augstāk, miera spēki jāsaliedē aizvien ciešāk, miera aizstāvēšana jāņem tautu rokās aizvien noteiktāk un drošāk.

Pagājušā gada Pirmo Maiju iezīmēja cilvēces miera plebiscīta pirmie simts miljoni parakstu. Šogad Maija dienās miljoni cilvēku, ar saviem parakstiem visdažādākās pasaules valstīs aplieci-not savu uzticību tautu draudzības un sadarbības idejām, demonstrē savu gatavību vēl aktīvāk cīnīties par mie-ru un drošību visā pasaulē. Miera Pakts starp piecām lielvalstīm! — tāda ir šodien simtu miljonu vienkāršu cilvēku Maija parole. Miera Pakts — kā barjera pret karu. Miera Pakts — kā tautu sadarbības boze. Miera Pakts — kā pamats bruņošanās sa-mazināšanai un carba lauku dzīves apstākļu normalizācijai kapitalistis-kajās valstīs. Miera Pakts — kā svarīgs priekšnosacījums komunisma straujākai uzcelšanai mūsu zemē un socialisma drīzākai uzcelšanai tautas demokrātijas valstīs!

Pirmās Maijs — Miera Maijs! — tā šodien nosaucas sarkanī karogi, kas slēdīs noskaitāmo kara un kapitalis-tiskās ekspluatācijas upuru asinīm. Un pāri visai zemeslodei skan šodien Maskavas un Rīgas, Varšavas un Pra-gas, Pekinas un Pchenjanas, Romas un Londonas, Parīzes un Barselonas, Berlīnes un Sofijas virlešu un sieviešu svinīgais Maija solījums, kas dots zem sarkanīem cīņas karogiem visai cilvē-cei un Stalinam:

Sargāt un nosargāt mieru!

M. Vinters

PADOMJU LITERATŪRA — IEROCIS CĪŅĀ PAR MIERU

Rakstnieku satikšanās ar Ilju Erenburgu

26. aprīlī RS kluba zālē pulcējās mūsu republikas rakstnieki, literatūras un mākslas draugi, lai apsveiktu Stalina premijas laureātu I. Erenburgu.

Ne vien padomju tauta, bet arī darba laudis visā pasaulē Ilju Erenburgu pazīst un mīl kā izcilu rakstnieku un sabiedrisku darbinieku, kā nenogurstošu miera cīnītāju, — sanāksmi atklājot, sacīja V. Lācis. — Tādēļ Erenburgu neieredz un nīst miera un tautu sadraudzības ienaidnieki, jauna kara kurinātāji Padomju Latvijas rakstnieki un literatūras draugi, apsveicot I. Erenburgu, novēl viņam jaunus panākumus un sēkmes padomju literatūras veidošanā, visas cilvēces lielajā cīņā par mieru.

Rakstnieks V. Bērce referatā par I. Erenburga dzīvi un daiļradi pasvīt-

roja, ka Erenburga daudzajās grāma-tās, viņa dzejas, prozas un publicisti-kas darbos spilgti atspoguļojas paša rakstnieka plašā dzīves pieredze un viņa talanta nemītiģā attīstība. Eren-burga daiļrade vienmēr atsaukusies uz laikmeta galvenajām parādībām. Asā satīrā tā vērsās pret revolūcijas un padomju varas ienaidniekiem. Patieši iedzītoģus īstenības notēlojumos tā cil-dina patriotus, kas ārzemēs cīnās pret imperialismu, parāda padomju cilvēkus, kas cel komunismu. Kā Erenbur-ga proza, tā arī viņa publicistika Tēvi-jas kara un pēckara gados ir spilgti pa-rausis tam, cik ass un iedarbīgs ierocis cīnā par mieru ir padomju literatūra.

Ilja Erenburgs savā runā pakāvējās pie rakstnieku daiļrades meistarības jautājumiem. Viņš norādīja, ka padom-

ju literatūras vēl lielāks pacēlums sa-sniedzams ar rakstnieku darba augstu meistarības līmeni. Nepietiek izdomāt un izplānot literāra darba tēmu, sīže-tu, raksturus un viņu attiecības. Jā-panāk, lai jaundarba katrā lappusē būtu jūtama dzīves, laikmeta, personi-ga cārdzīvoģuma elpa.

Pastāstot par aizrobežas zemēs gūto pieredzi, I. Erenburgs sacīja: — Rie-tumos darba laudis padomju rakstnie-ku grāmatas gaida kā spīrdziņošu vē-dzi, jo tajās viņi atrod dzīves patiesi-bu, no tām uzzina par padomju cilvēku brīvo, laimīgo dzīvi. Lai tas palielinā visu mūsu rakstnieku atbildības sajū-tu par savu darbu, lai rosina mūs sa-rakstīt grāmatas, kas pilnskanīgi at-spoguģoģ mūsu tautas — komunisma celtņieģes lielās uzvaras.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

D. SOSTAKOVICA ORATORIJAS
«DZIESMA PAR MEŽIEM»
PIRMATSKAŅOJUMS LIEPĀJĀ

Rosīgi 1. Maīja svētkiem sagatavojusies Liepājas kultūras un mākslas darbinieki un darba vietu mākslinieciskās pašdarbības pulciņi.

Mūzikas vidusskolā diriģenta Jāņa Dreimaya vadībā jau daudzas nedēļas Liepājas kori gatavoja D. Sostakoviča oratoriju «Dziesma par mežiem». Tās iestudēšanā līdzdarbojās ne tikai mūzikas vidusskolas jauktais koris, bērnu koris un simfoniskais orķestris, bet arī rūpnīcas «Sarkanais Metalurģis» viru un jauktais koris, piena kombināta koris, pionieru koris un solistu grupas.

Liepājas darba ļaudis pirmo reizi oratorijas atskaņojumu noklausījās 29. aprīlī. Aptieņotie kori simfoniskā orķestra pavadijuma koncertā izpildīja arī Blanteru «Dziesmu par Staļinu» un Muradeli «Himnu Maskavai».

Koncertu papildināja mūzikas vidusskolas tautas instrumentu orķestris diriģenta Oskara Birznieka vadībā.

JAUNATNES LEKTORIJS CĒSIS

Marta sākumā Latvijas LKJS Cēsu rajona komiteja nodibināja pie rajona kultūras nama jaunatnes lektoriiju. Nepilnos divos mēnešos komjaunietes I. Karpas vadītais lektoriju jau izvērtis plašu darbību. Regulāri katru trešdienu komjaunatnes rajona komitejas lektori un pilsetas mācības iestāžu pedagogi šeit lasa lekcijas par dažādiem sabiedriski politiskiem un populāri zinātniskiem jautājumiem. Līdz šim notikuši 6 lekciju vakari par tematiem: «Korejas tautas cīņa par brīvību un neatkarību», «Padomju cilvēka morālā stāja», «Jaunatne cīņā par mieru», «Lielās komunisma celtnes» un «Lēnins un Staļins par komjaunatni». Lekcijas lasa latviešu un krievu valodā.

Pēc lekcijām klausītājiem vienmēr sagādāta iespēja noskatīties un noklausīties mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumus, kurus jau snieguši Cēsu mūzikas vidusskolas, skolotāju institūta, 4. arodskolas, būvmaterialu rūpnīcas kolektīvi un kultūras nama dziesmu un deju ansambļi.

VALSTS KONSERVATORIJAS STUDENTU ZINĀTNISKĀ KONFERENCE

26. aprīlī LPSR Valsts konservatorijas studentu zinātniskā biedrība rīkoja savu otro gadskārtējo zinātnisko konferenci. Konferencē darba piedalījās studenti un pedagogi, kas noklausījās studenta D. Gaiļa referātu par PSRS kordziedāšanas kultūru, studenta V. Sama referātu par A. Skultes baletu «Brīvības sākta» harmonijām un studenta O. Grāviša referātu par J. Ivanova sesto simfoniju. Konferencē tika iztirzātas arī topošo komponistu V. Kaminska un E. Goldšteina dziesmas, par kurām paskaidrojums sniedza studenti S. Stumbre un V. Kaupužs. Noslēguma

mā izvēlēja komisiju, kura labākos no nolasītajiem darbiem izvirzīs studentu republikaniskajai konferencē, kas notiks maija vidū.

MĀKSLINIEKI PIE STUDENTIEM
LVU Studentu zinātniskās biedrības filoloģijas nodaļas studenti bija organizējuši sastapšanos ar LPSR Valsts Akademiskā Dramas teātra aktieriem, lai apspriestu «Mērnieku laiku» iestudējumu.

Pie studentiem bija ieradusies 11 aktieri, režisors A. Amtmāns-Briedītis un dzejniece V. Brutāne.

Saukums ieradās studentes Vārdaunes referātā par «Mērnieku laiku» iestudējumu. Pēc referāta par saviem iespaidiem izteicās citi studenti un aspiranti.

Režisors Staļina premijas laureats A. Amtmāns-Briedītis plašā referātā analizēja pašreizējo «Mērnieku laiku» inscenējumu, dodams studentiem teskatu tais problēmas, kas izraisās, iestudējot dramatizējumu un darbus, par kuru galvenajiem tēliem skatītājiem jau nodibinājies zināms priekšstats.

Pēc plašā referāta aktieri pastāstīja par to nopietno darbu, ko veic mākslinieks «savā laboratorijā». Saņēmušies silti uzņēma Staļina premijas laureates L. Freimanes runu, kas atklāja, kā viņa iecerējusi Liepājas tēlu, vēl nezinādama, ka viņai būs šī loma jātēlo. Andrieva lomas tēlotājs P. Cepurnieks stāstīja par Piebaigas novadu, kuru teātris griebeis atveidot uz skatuves. Staļina premijas laureats Z. Katlāps sīki raksturoja Kaspars tēlu.

LVU XVII ZINĀTNISKĀ SESIJA

Latvijas valsts universitatē no 8. g. 18.—23. aprīlim notika XVII zinātniskā sesija, kur darbojās 8 sekcijas un kopskaitā tika nolasīti 43 referāti. Plenarsēdē filoloģijas zinātņu kandidats K. Blūzmanis nolasīja referātu par tēmu «Biedra Staļina darbs «Marksisms un valodniecības jautājumi» — jauns ieguldījums marksistiski leņiniskajā filozofijā» un juridisko zinātņu kandidats G. Kļava — par tēmu «Mūsdienu angļu-amerikāņu buržuāzisko valsts un tiesību «konceptu» reakcionārā būtība».

Literatūras un vēstures jautājumiem bija veltīts Vēstures un filoloģijas zinātņu sekcijas darbs. Par Livonijas vēstures jautājumiem referēja Staļina premijas laureats, vēstures zinātņu doktors J. Zutis, bet par buržuāziskās Latvijas posmu vecākais pasniedzējs K. Ginters. Docents A. Pituņi nolasīja referātu «XIX gs. Kaukaza vēstures buržuāziskie nacionālistiskie izkropojumi», dodams interesantu materiālu par Kaukaza vēsturi. Mākslas zinātņu doktors profesors R. Pelše nolasīja referātu «Krievu-latviešu kultūras sakari». Vecākais pasniedzējs K. Krauliņš referatā «Jaunā strāva un tās būtība» un docents E. Sokols referatā «Jaunās strāvas literatūras teorija un kritika» izvirzīja svarīgas problēmas mūsu kultūras mantojuma novērtējumā.

90 miljonu progresīvāko, aktīvāko sieviešu, kas apvienotas Starptautiskajā demokrātiskajā sieviešu federācijā, ir viens no visvarenākajiem miera balsstiem. Sieviešu organizāciju loma tautu cīņā par mieru kļūst arvien lielāka un nozīmīgāka. Stokholmas Uzsaukuma parakstīšana, mītiņi un demonstrācijas starptautiskajā bērnu aizsardzības dienā, parakstu vākšanas kampaņa Vispasaules Miera Padomes Aicinājuma par Miera Pakta noslēgšanu un daudzos citos visu pasauli aptverošos miera aizstāvju pasākumos sievietes izvirzījās cīņā par avangardā. Sieviešu sirdis dziļi iespiestas Otrajā starptautiskajā sieviešu kongresā pieņemtā Manifesta vārdi: «Mēs nesam lielu atbildību savu bērnu, savu tautu, cilvēces un vēstures priekšā. Un ja mēs, visas sievietes, — bet mūsu ir nuse cilvēces — saliedētas rindās uzstāsimies pret kara kurinātājiem, — karam nebūt.»

Katra diena nes vēstis no visām pasaules malām, ka par spīti vajāšanām un apmelojumiem sieviešu cīņtāju rindās kļūst saliedētākas, organizētākas. Lielu lomu spēlēja šai miera aizstāvju cīņā spēku pieaugumā ir Starptautiskās demokrātiskās sieviešu federācijas priekšsēdētāji izcilajai franču zinātniecei Eženi Kotona. Viņas lielos nopelnus miera cīņtāju pulku organizēšanā un iedvesmošanā tagad vainagojis cildenākais apbalvojums — lielā Staļina vārdā nosauktā Miera premija.

Visa Eženi Kotonas krievnā pašai ziedīgā darbā un cīņā pavadītā dzīve ir pārliecināts apliecinājums, ka viņa patiešām ir šā augstā goda cienīga.

Viņa dzimusi 1881. gadā Francijas dienvidos. Kopš agras jaunības sapņojusi kļūt par skolotāju, viņa pieņēma veltīt visu spēku savas tautas un visas cilvēces labā. Eženi Kotona tiecas uz zinātnes kalngāliem. Pabeigusi Augstāko normālo skolu, viņa 1904. gadā, sekojot slavenās fizikas Marijas Kirī aicinājumam, kļuva tajā par pedagogu. Bet 1936. gadā viņu izvēlēja par šīs mācības iestādes direktori. Strādājot kopā ar izcilie zinātniekiem, viņas sabiedriskā darbība jevirzās to progresīvo tradīciju garā, kuras raksturo tādi vārdi kā Marija un Pjērs Kirī, Pols Lanževens, Frederiks Zolio-Kirī.

Otrais pasaules karš bija barga pārbaude tautu varonībai, katrā atsevišķā cilvēkā patriotismam. Eženi Kotona piederēja tiem labākajiem Francijas ļaudim, kas pārbaudi izturēja godam. Pētnieka kļīes valdoni padzina Eženi Kotonu no Ecole Normale direktora posteja. Sieviete, kura 35 gadus bija mūsdienu studentu iestā, nopietnas zināšanas, mājīguji viņiem mīlēt dzimteni, potējus jaunatnē cildenā humanisma idejas, fašistiem bija bīstama. Taču padzīšana no darba darīja viņu vēl bīstamāku. Eženi Kotona jau darbojās Pretestības kustībā, aktīvi palīdzēja franču nacionālajai varonei Danielai Kazanova izvēstēt franču sieviešu savienības pagrīdes darbu. Tuvā saskare ar Francijas komunistu

EŽENĪ KOTONA

vadītājiem izaudzināja Eženi Kotonu par drosmīgu, dziļi pārliecinātu cīņtāju un prasmīgu organizatoru. Tādēļ Francijas sievietes viņu izvēlēja par savas savienības priekšsēdētāju.

Pēc kara Eženi Kotonas sabiedriskā darbība vērsās arvien plašumā. Viņa pieder pie tām darbiniecēm, kuru iniciatīvā nodibinās Starptautiskā demokrātiskā sieviešu federācija. Un tiklīdz šī federācija bija nodibināta, pasaules sieviešu labākās pārstāves franču zinātnieci un pašaliedzīgo patrioti izrauga par savu priekšsēdētāju.

Visu pasaules progresīvo cilvēku cīņu Eženi Kotona izpelnījies ar darbību miera piekritēju kustībā. Varenā pašutumā viņa vērsās pret tiem kapitalistisko valstu zinātniekiem, kuri savu talantu un zināšanas pārdevuši nāves fabrikantiem, atomieroču ražotājiem. Pēc atombumbu noņemšanas Hirošimā un Nagasaki viņa runās un rakstos neatlaidīgi cīnās, par atombumbas iziešanu, paridot, kādas briesmas draud cilvēcei, ja tā nepaliks izsīst baltā ieroci no noziedznieku rokām. Varenā atmaskojošs spēks skān viņas vārdos, šausnot amerikāņu varasvīrus, kuri piekāpusi cilvēces cerības sakarā ar radioaktivitātes atklāšanu. Kā cilvēks, kurš bijis tuvs radioaktivitātes atrodējam Marijai un Pjēram Kirī, viņa pienāglo pie kauna staba amerikāņu buržuāzisko zinātni, kura helo atklājumu, zinātnes vēsturisko uzvaru, izmanto, nevis lai celtu elektrocitācijas un siltumcentrālās cilvēka darba atvieglināšanai, nevis lai izgatavotu iedarbīgu medikamentus cilvēku ciešanu mazināšanai, bet lai fabricētu visnecilvēciskākos, visdrausmīgākos agresīvos ierocus, kādi jebkad pasaulē bijuši. Tie ir cilvēki bez sirdsapziņas un go-

da. — Eženi Kotona saka par amerikāņu zinātniekiem, kuri nopūlas ar ūdenraža bumbu un bakterioloģisko ieroci izgatavošanu.

Labli izprazdama briesmas, ar ko pasauli andraud jauna kara izraisīšana, plāni, Eženi Kotona netaupa pūlīnāda pretspēka organizēšanai un salīdzināšanai, kas satiektu piļšos visus Vostriņ izperinātos velniskīgos nodomu. Līdztekus darbam sieviešu organizācijās, viņa ir viena no aktīvākajām, vadošajām miera piekritēju kustības darbiniecēm. Lielu lomu spēlēja miera piekritēju Vispasaules kongresu organizēšanā. Viņa bija pirmā kongresā izvēlēta Pastāvīgās Komitejas Biroja vicepriekšsēdētāja. Tagad viņa ir Vispasaules Miera Padomes vicepriekšsēdētāja, starptautiska darbiniece, kurai uzticību apņēcinājuši 80 nacijs pārstāvji.

Vieglī saprast, kādu naudu pret Eženi Kotonu izjūt kapitalisti, buržuāzisko valdību varasvīri. Šis naids kļuvis tik zvērīgs, ka Volstrītam galiniski padēvīgā Francijas valdības slavenās patriotes un miera cīņtājas vajāšanā aizgājusi līdz nedzirdētai nekaunībai. Nozēlojamie dolāra kalpi bija sadomājuši Eženi Kotonu tiesāt par... dzimtenes nodevību, jo Francijas sieviešu savienība izlaidusi plakatu pret netiro karu Vjetnamā, Plakātā attēlota kāda franču māte, kura, protestējama pret dēla nosūtīšanu uz Vjetnamu, saka: «Nē, tu neiesi šai karā!»

Protests, nežēlīgā provokācija iznāzās. No visām pasaules malām uz Franciju plūda protesta telegrammas, rezolūcijas, kas tautu vārdā prasīja izbeigt cildenās miera cīņtājas vajāšanu. Francijas sieviešu un strādnieku organizācijas nepelūdāmi atmaskoja savas valdības rīcības zemskumu un netaisnīkumu. Eženi Kotonu attālnoja, un viss šis skandalozais notikums bija pilnās sejas pašiem provokācijas sācējiem. Tā bija miera cīņtāju uzvara, kas atbalsojās tālu visā pasaulē. Šai izšķirīgajā cīņā brīdī, kad pret nenogurdināmo miera cīņtāju vērsās satracinātās reakcijas stiens, tautu, visu godīgo cilvēku simpātijas un uzticība palīdzēja viņai pārsnēt cilvēka cīņu zaudētusgāzē provokatorus. Tādēļ jo lielā bija gandarījums un savinojotība pasaulē, jo progresīvā sabiedrībā, kad Eženi Kotona izpelnījās staļinisko Miera premiju.

Līdz ar citu starptautiskās strādnieku kustības un miera cīņtāju frontes labāko darbinieku vārdiem Eženi Kotonas vārds būs miljoniem demonstrantu sirdīs, kas 1. Maīā apliecinās ticību proletariāta internacionālās solidaritātes neuzvaramajam spēkam, ticību un palāvību cīņās Padomju zemes vadītās miera nometnes arvien pieaugošajai varonībai. Arī padomju cilvēki lielajos svētkos sveiks Staļina Miera premijas laureāti, mūsu Dzimtenes uzticīgo draudzeni Eženi Kotonu.

Nost kūtrību un šaurumu!

KĀRLIS KRAULIŅŠ

Par latviešu padomju literatūras kritiku pēdējos gados dzirdēts maz labu vārdu. Tai allaž pārmet neietiliekamu principālāti, mazā audzināšā nozīmī, skata šaurumu. Par to ne bez pamata ļoti asi runāja arī paģaišusā vasarā Latvijas Padomju rakstnieku savienības plenumā. Un šodien, pēc 10 mēnešiem, diemžēl, nevaram teikt, ka daudz kas būtu laboies. Joprojām mūsu literatūras kritika neveic savus uzdevumus tā, kā tas būtu jādara, lai patiešām «eksnētu spēcīgāku literatūras attīstību».

Bez principālas, pareizas kritikas nevar izvērtēt savus rādāos spēkus dažādē literatūras žanrī. Kritikai jāformulē padomju sabiedrības augstās prasības rakstniekiem un vērtēti laseko to izpildīšanai. Mūsu dzīve straujiem soliem virzās uz priekšu, uz komunismu. Kas kaut mīrkli samierināties ar sasniegtu un apstāties, tas jau atpalcis dzīvē, nespēti to vairs pareizi izprast. Tādēļ bez kritikas un paškritikas nevien nevar virzīties uz priekšu. Tādēļ trūkumi un kļūdas, tāpat panākumi literatūras kritikā nepaliek bez sekām arī rakstnieku darbā. Jo augstāks līmenis kritikai, to lielāku attīstības impulsu tā dod literatūrai. Un otrādi. Jo bezideiskāka, vārgāka, neprincipālāka kritika — to mazāk tā palīdz novērst trūkumus.

Ja paskatāmies mūsu literatūras kritikas nozarē, tad pirmās iespaidis ir — mīermīlība. Pēc plenuma brāzēm plašajā kritikas laukā gandrīz nepārtraukti zūdois lēns maigs vēlinā, kas tikai šād tad kautrīgi uzpūti dzestruku dvasu. Cik gan ir tādu rakstu, kas būtu ievilinojuši plašākas rakstnieku un lasītāju ariņas un patiešām atminā? Nav daudz. Te var atzīmēt V. Melna rakstu «Cinā»

(1950. g. 28. sept.) un A. Jansona rakstu «Padomju Jaunatnē» (1950. g. 29. lūlī) par A. Grigula komediju «Kramā ir uguns». V. Melna rakstu «Cinā» (1951. g. 23. martā) par A. Taiča un I. Muiznieka stāstu grāmatām. E. Sokola rakstu par jaunās strāvas «leģālajiem marksistiem» pēdējos «Cinas darbinieka» numuros. No «Karoga» un «Literatūras un Mākslas» kritikas un recenziju nodaļām pēc plenuma prātā nav palicis nekas svaigāks, ievilinošāks. Un tā arī varētu uzrādīt divus trīs tādus rakstus, stāvokļa vispārēio alnu tie būtu būtu negrozīti. Ar to nav teikts, ka visi pārējie literākritiskie raksti būtu nederīgi, anāmi. Tiem sava nozīme ir, tikai jāatzīst, ka tie ļoti ātri aizmirstas. Domāju, par to nav tik daudz vainoama lasītāju atminā kā autoru rakstīšanas veids, vai, pareizāk, rakstu saturs.

Bez šaubām, pats izcilākais notikums ir lūl gaidītā un beidzot sagaidītā Andreja Upiša «Latviešu literatūras» I sējuma parādīšanās atklātībā. Andrejam Upitim ir sava, pa lūlēm gadiem nostiprināties uzskats par dažādām latviešu literatūras parādībām, viņa vērtējumiem visos gadījumos nav obligāti jāpievienojas, bet nav noliedzams, ka viņa «Latviešu literatūra» ir vienreizēja parādība. Mēs nevarēsim uzrādīt daudz tādu darbu literatūras pētniecībā, kur zinātniski soriedumi izteikti tik tālāni un reizē precīzi, kur lūlmetā raksturojums pārvēršas veselā kultūrvēsturiskā ainā un rakstnieka portrets — mākslas tēla. Līdzās A. Upiša darbam pārējie raksti literatūras kritikas nozarē stila zinā

skiet bāli, peiki un bez individualas sejas. Tas neatvairāmi atzādina, ka arī kritikas laukā nepieciešams literārs stils, lai doma iegūtu lielāku spēku.

Bet ne tikai stila zinā A. Upiša darbs atzīmējams. Tas ir parauzs arī tam, kā iatmasko buržuāziskās literatūras reakcionārisms.

Bez balstīti latviešu literatūras kritiku uz Andreju Upti vien mēs nevaram. Tas nav tikai viena cilvēka darbs. Tas ir kolektīvs darbs. Bet mūsu kritiku jaunākā paaudze ir daudz gurdāka un pieticīgāka par sirmo meistaru.

Uz zināmu gurdumu mūsu kritikā norāda jau tas, ka pēc plenuma nedz Rakstnieku savienībā, nedz «Karoga» un «Literatūras un Mākslas» sleiās nav notikusi neviena diskusija. Zināma domu aomaina šaurākā arindās notikusi par jaunalviešu kustību un jauno strāvu, par Raiņu un jauno strāvu. Bet arī šie svarīgie jautājumi nav līdz galam izskirti. Turpretī par latviešu padomju literatūras jautājumiem, par socialistiskā realisma metodes un estetikas problemām nav bijis nekādas nopietnākas diskusijas.

Ja paskatāmies «Literatūrnā Gaze-tas» sleiās, redzam krievu biedrus diskutējam par literāris valodas jautājumiem, par meistariības jautājumiem, par attieksmi pret Maikskovska man-tojumu u. tml. Mūsu «Literatūra un Māksla» mēģināja uzsākt diskusiju par tulkojuma jautājumiem, bet nekas neiznāca — neviens negribēja nopietnāki jerunāties. «Karogs» jau tūkstl iesūbējis vecatcīgā akademismā, ka nav noma, mēģinājis uzsākt kāda jautājuma kolektīvu noskaidrošanu. Bet jau paša «Karoga» dziesas nodaļa rāda, ka par mūsu liriku jācel nopietna trauksme. «Literatūrnā Gaze-ta» vis-

maz laiku pa laikam publicē kritiskus apskatus par literāriem žurnāliem, bet mūsu «Literatūra un Māksla» par «Karogu» nav iedrošinājusies bilst ne vārda.

Ir jāatzīst klai: mēs vēl neprotam analizēt literāra darba māksliniecisko veidojumu, tā formu no padomju estetikas un poētikas pamatiem. Runā-jot par rakstnieka darbu, nevar aomierināties tikai ar satura atstāstījumu, ar darba tematiskā ideiskā analīzi. Jārūnā arī par to, kā rakstnieks atsedzis savu tēmu, kāds tēlos un ar kādu meistari-b, viņš izteicis padomju dzīves īstenību. Bet darba māksliniecisko analīzi mēs dodam tikai dažās rindkōnās un pie tam piekabām recenzijas vai kritiska apskata beigās kā kādu pieļikumu satura analīzei. Ar to nodarām divēdās kļūdas. Pirmkārt, mākslinieciskajai analīzei nepieversām valadzīgo uzmanību, uzskatām to par kādu blakus jautājumu un līdz ar to arī rakstnieka iesaknojam vārliecību, ka stils, valoda, kompozīcija, tēlu individualizācija ir mazāk svarīgi jautājumi. Otrkārt, tā mēs māksliniecisko analīzi atraulam no tematiskā ideiskās analīzes, no satura analīzes, t. i., atrauam formu no satura, un patiesībā necināties par meistariību, jo tā izpaužas tieši formas un satura vienībā.

Mūsu recenziju un vispār literatūrkritikas lielākās trūkums pašreizējā attīstības līmenī ir tas, ka vēl joprojām literāru darbu necenšamies analizēt satura un formas vienotībā kā kaut ko veselu, t. i., kā mākslas darbu. Tiesa, zināms panākums jau ir tas, ka vairs nerunājam tikai par darba tematiku un ideiskā saturu. Bet līdz istai literāra darba kā mākslas darba analīzei neesam pacēlušies. Tādēļ mūsu rakstlir mēchaniski uzbūvēti: vispirms runājam par saturu, pēc tam — beigās — par formu. Protams, stāvokli neglābtu, ja notiktu otrādi. Apskatot,

ko rakstnieks savā darbā izteicis, jāanalīzē arī tas, kā viņš to izteicis, jo visaktīvākās mūsu īstenības idejas paliek bez iedarbības, ja izteiktas nedzīvās, nepārliecinātos tēlos un nevairīgā, apnīcīgā valodā. Bet mūsu kritikai to vēl nespēti. Tas nozīmē, ka mēs vēl nespējam redzēt idejas tēla, satura formā, ka literāra darba analīzē pēc socialistiskā realisma principiem mēs vēl esam vāli.

Daži piemēri.

Jānis Grants rakstot par Fr. Rokneinu dzeloļu krātumu «Auž mūsā zvaiztni karogā» («Karogs», 1951. 1. num.), lsi un labi apskata grāmatas tematiku un ideiskā saturu un norāda, ka Rokneini «mūsu visai kupaļā liriku pulkā nevar samainīt ne ar vienu citu», ka «dzēnieks izveidojis savu patdāvējo stilu, no cītiem atšķirīgu, savdabīgu, ieteikames līdzekļu». Pareizi Bet kā izpaužas Rokneina īpatnība — to recenzents nepārāda, tikai aomierinās (atkal raksta beigās!) ar konstatējumu, ka dzēnieku var pie-skaitīt «tiem lirikiem, kas mīl salū-das un pārdzīvojumus izteikt ar kēl-nātu patosu, mazāk pievērsoties dzē-nām un izlēs elementiem», ka viņš «nedzenas pēc samāksloti konstruētiem ritmiem vai oriģinālām atskanām, bet raksta parastos trochaos un jambos ieturētas kvartas» un «lielu vēriību vēli labskanīgajai dziesai valodai». Arī tam pamatā var piekrist. Bet ar to vien nav parādīta un pierādīta dzēnieka savdabība, kas deklarēta raksta sāku-mā. Bet lasītājs prasa lai kritiķis viņam palīdzētu dzīlāk saskatīt iecienīto dzēnieka īpatnos vaibetus un tos arī formulēt.

Citādi raksta Jānis Sudrābkalns par Mirdzas Kempes dzeloļu grāmatu «Drauga vārdi» («Karogs», 1951. 2. num.). Viņš neatrui satura analīzi no

Turpinājums 5. lapas pusē

D. Kabalevska skandaru koncerts

Sinā dienās Rīgā viesojās KPFSR. nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Stalina premijas laureāts komponists Dmitrijs Kabalevskis, kas kārtējā simfoniskajā koncertā diriģēja savus darbus.

Dmitrijs Kabalevskis ir viens no mūsu Dzimtenes ievērojamākajiem komponistiem. Viņa jaunradītajā nesen uzrakstītajā operā «Tarasa Ņimeņa», kas apbalvota ar Stalina premiju.

Jau savos pirmajos darbos Kabalevskis spējis sintezēt krievu klasiskās muzikas tradīcijas ar savu individuālo muzikas valodu, izvirīdamies no tām formalistiskajām strāvām, kuras divdesmito gadu beigās un trīsdesmito gadu sākumā sāka iespaidot daudzu mūsu labākos komponistus. Par to spilgtāko liecību dod koncertā dzirdētā D. Kabalevska otrā simfonija un jo sevišķi fragmenti no trīsdesmitajos gados rakstītās operas «Kolā Brīdžons» (pēc Romēna Rolana romāna). Operas uvertūrā, tāpat atsevišķās simfoniskās starpspēlēs («Tautas svētki», «Tautas ciešanas») komponists liecījis milzīgu dramatisko spriegumu, izsmēlis orķestra kolorīta daudzveidību.

Klausītāju atsaucību izpelnījās arī D. Kabalevska koncerts čellam, kurā vēlētā padomju jaunatnei un kura trīs daļas, pateicoties instrumentālās dzidrumam, temu gaismam un dziļi optimistiskajam raksturam, atbilst padomju jaunatnes dzīves uzvelei.

Cēlla koncertu atskanēja Vissavienības un starptautiskā konkursa laureāts čellists Daniels Safrans. Jaunais mākslinieks brīvi pārvalda visas cēlla spēles tehnikas iespējas, viņa muzicēšana jau pirmajā acumirklī dziļi sevīlno klausītāju. Jāpiezīmē, ka 21. aprīlī Daniels Safrans Rīgā sniedza savu patstāvīgo koncertu, parādamāms lielu veiksmi un muzikālo ietūti tieši mazākās formas skandaru atskanējumā.

Radiokomitejas simfoniskā orķestra spēle D. Kabalevska vadībā bija precīza. Nedaudzu mēģinājumu laikā diriģentam bija izdevies izveidot daudzpusīgu, krāsainu un viengabalainu dinamisku ansambli.

1950. GADA MĀKSĻAS IZSTĀDES REZULTĀTU APSPIEŠANA

21. aprīlī Maskavā beigusies apspriede par 1950. gada Vissavienības mākslas izstādes rezultātiem. Apspriedē, kura ilga trīs dienas, piedalījās Maskavas, Leningradas, KPFSR novadu un apgabalu, savienoto un autonomo republiku mākslinieki un mākslas vēsturnieki. Nolasīti referāti par dažādām izstādē pārstāvētām tēlotājas mākslas nozarēm.

Izstāde liecina, ka arvien vairāk nostiprinās padomju mākslas saites ar dzīvi, ka māksla aizvien pilnīgāk, vispusīgāk un dziļāk atspoguļo mūsu īstenību. Savos mākslinieciskajos tēlos gleznotāji un tēlnieki atklāji miloniem darba lauku patiesību par padomju tautas dzīvi un cīņu, par tās uzvarām komunisma cēliniecībā, par padomju lauku cīlenājam tieksmēm pēc miera un tautu draudzības.

Par dažiem uzdevumiem jauno rakstnieku audzināšanā

JEVĢENIJS RATNERS

«Teikšu atklāti: nekad vēl man nav bijis tik kvēlas vēlēšanās strādāt kā tagad.» — tā Latvijas Padomju rakstnieku savienības krievu sekcijas sākumamē runāja sava līdzdalības rezultātus jauno rakstnieku otrā Vissavienības apspriedē Vasilij Zolotovs.

«Bet es jau turpat Maskavā, apspriedes laikā, sāku nopietni pārstrādāt savu lugu.» — teica jaunais dramaturgs Ivans Stulnikovs.

Tikpat dedzīga dzina strādāt, strādāt un vēlreiz strādāt izskanēja arī citu Maskavas apspriedes dalībnieku — dzejnieka Vladimira Alatireva un prozaiķa Borisa Burlaka vārdos.

No kurienes tāda neremdināma darba griba?

Tā dzimusi jauno rakstnieku otrās Vissavienības apspriedes radošajā atmosfērā. Tā radusies no tām dziļi patriotiskajām rūpēm par mūsu literatūras nākotni, kas guva tik spilgtu izpausmi šajā apspriedē.

Padomju literatūras, šīs pasaulē visprogresīvākās literatūras spēks ir tas, — norādīja VK(b)P CK lēmumā «Par žurnāliem «Zvezda» un «Lenin-grad», — ka tai nav un nevar būt citu interešu kā vienīgi tautas intereses, vienīgi valsts intereses. Padomju literatūras uzdevums ir palīdzēt valstij pareizi audzināt jaunatni, atsaukties tās prasībām, izaudzināt jauno paaudzi mūdrū, tādu, kas tie savai lietai, nebūstas šķēršļu, ir gatava pārvārt kuru katru kavēkli».

Šīs visiem mūsu literātiem domātās norādījums likta arī jauno rakstnieku dalīdāres pamatā. Viņu sacerētumi tad arī jānovērtē, vadoties tieši no šīm augstākajām prasībām.

Apspriedē jo plaši tika izvērtēta dzīla, vispusīga kritika un paškritika.

«Kritika bija ļoti asa un barga. Nevienam netika komplementus mūsu jaunībai, — stāstīja B. Burlaks. — Notika patiešām lietiskas pārrunas. Mūsu darbiem bija viena un vienīga pareizā nēija — cik lielā mērā šie darbi atbilst augstākajām prasībām, kādas izvirzītas visai padomju literatūrai, visprogresīvākajai literatūrai pasaulē.»

To pašu nesen rakstīja arī Jurijs Trifonovs, kura pirmās stāsts «Studenti» izpelnījies Stalina premiju.

Un Jurijs Trifonovs nonāk pie tā paša secinājuma, kādu bija izdarījis Vladimirs Alatirevs, Boriss Burlaks, Vasilij Zolotovs, Ivans Stulnikovs un acīm redzot arī pārējie Vissavienības apspriedes dalībnieki:

«Radās vēlēšanās strādāt...»

Man liekas ka par šo secinājumu nopietni jāpadomā visiem Padomju Latvijas rakstniekiem, neatkarīgi no viņu literārā darba staža un meistartības pakānes. Vai pie mums, Rakstnieku savienībā, izdarīti viss, lai šīs kritikas gars piepildītu radošā darba sekciju un redakciju atmosfēru, lai tur varētu elpot ar pilnu krūti, lai ikvienā rastos vēlēšanās strādāt ar patiesu dedzību un pacietību? Mūsu vidū taču ir tādi biedri, kas kļuvuši pasīvi radošajā darbā, tāpat ir arī tādi, kas atnāliek no dzīves. Jāatzīst, ka mēs visi esam tautai parādā darbus par aktuālu tematiku. Tātad — mums jāvēlēšas vienam pie otra ar aizvien lielāku skaitu prasību. Aktīvākā forma jāizpaužas

mūsu kopīgajām rūpēm. mūs kopīgajai gādībai par ikviena literāta darīdātes likteniem. Mums vērtīgi, atsaucīgi un vienmēr labvēlīgi jākritizē ikviens darbs.

Mūsu jauno rakstnieku, gan krievu, gan latviešu, vidū, par nožēlošanu, pat starp iesācējiem, ir iedomīgi cilvēki, kas bīstas no kritikas kā no uguns. Viņi gan nēpūšas kā varde Krilova fabulā, gan kļūst līdzīgi trausliem silumaiņu stādiem, kuriem nevar uzpūst pat dāvu, kur nu vēl kritikas soigroto vēju! Daži no viņiem jau paguvuši kļūt par profesionāliem šā vārda slīkākajā nozīmē un, dzenoties pēc pelnas, nostājušies uz pavirsmu zemu vērtējumu darbu radīšanas, cēla, īstas halituras cēla.

Šādiem gadījumiem vēlreiz jāskūst par atzādīnājumu Rakstnieku savienības vadībai tai zinā, ka nepieciešams nopietns, labi pārdomāts audzināšanas darbs autoru-iesācēju un jauno literātu vidū. Par vienu no visvairāgākajiem elementiem šajā darbā jāskūst pastāvīgai principiālai kritikai un paškritikai.

Vadoties no Vissavienības apspriedes rezultātiem, jāizdara ne mazums nopietnu secinājumu.

Iespējams, plašāk jāattīsta teicamā, no Gorkija mantotā tradīcija, un proti, rakstnieku vecākās paaudzes atbildība par jauno paaudzi. Šajā zinā visai raksturīga ir P. Pavlenko darbība. Viņš pēckāra gados izaudzinājis Krimā veselu pleiādu jaunu literātu. Jo apdavinātāks ir rakstnieks, jo lielāka viņa pieredze, jo vairāk viņam jāpūšas par jauno papildinājumu literatūrā.

Šajā sakarībā atcerēsimies kaut vai republikānisko semināru Rīgā pagājušā gada rudenī. Daži mūs, pazīstami rakstnieki ne tikai nepiedalījās tā darbā, bet tajās dienās vispār ne reizes neparādījās Rakstnieku savienības telpās.

Jauno rakstnieku otrā Vissavienības apspriedē nolēma, ka katrs izcils meistars nodibinās ciešus pastāvīgus sakarus ar diviem trim jauniešiem. Tamlīdzīga šefība jāuzņemams arī visiem mūsu republikas ievērojamākajiem vārda mākslas meistariem.

Rakstnieku savienības valdei jāvaizdēti padomāt par sastapšanās noorganizēšanu, kurā Andrejs Upits, Vilis Lācis, Jānis Sudrabkalns, Anna Sakse, Arvīds Grigulis, Valdis Lukss, Jūlijs Vanags, Nikolajs Zadornovs un citi dalīti jaunrades pieredzi ar jauniešiem rakstniekiem. Tiekoties ar viņiem, mūsu ievērojamākie rakstnieki varētu dot iespēju tiem ieskatīties savās radošā darba laboratorijās, varētu iepazīstināt viņus ar savām darba metodēm.

Nemītam, nenogurstošam darbam ar jauniešiem autoriem jāskūst nevis par nepatīkamām, lielu nastu, apgrūtinājumu mūsu izcilajiem meistariem, bet gan par organisku nepieciešamību.

Atsevišķi gribās teikt dažus vārdus par žurnālu «Karogs». Visiem labi zināms, cik liela loma un nozīme lite-

ratu jaunās mainas audzināšanā ir šādiem izdevumiem kā «Novi mir», «Oktjabr», «Znamia» un citiem. Nesen Fjodors Panferovs — žurnāla «Oktjabr» galvenais redaktors — paziņoja: «Uzgaļūši manuskriptu milzīgajā strauvē apdāvinātu, kaut arī no pilnības vēl tālu autoru, prozas nodalas darbinieki («Oktjabr» redakcijā — J. R.) izsauca viņu pie sevis, aprunāties ar viņu, norāda viņam uz manuskriptu labajām īpašībām un trūkumiem, sniedz radoši palīdzību, bēssista viņam pieredzes bagātu literātu, rada apstākļus darbam, palīdz materiālā zinā, sarakstās ar attiecīgajām apgabala organizācijām, līdz attiecīgās organizācijas palīdzēt autoram un turklāt vēl strādā ar autoru pie viņa darba, nēstēdizoties, pamatīgi, reizmē gadu, divus un trīs. Piemēram, pašlaik autoru kolektīvs pie prozas nodalas sagatavo četrdesmit piecus darbus. Tās nozīmē, ka žurnāla «Oktjabr» redakcija laikus domā par savā plāna nodrošināšanu, 4—5 gadus uz priekšu.»

Te tūlī jānorāda, ka žurnālam «Karogs», protams, nav pilnībā visu to iespēju, kādas ir Vissavienības mēroga žurnālam. Jāpiebilst arī, ka «Karoga» redakcija strādā ar daudzām jaunajiem autoriem, ierēda žurnālā vietu viņu darbiem. Bet vai redakcija mēķina veikt darbu ar jauniešiem autoriem tādā garā, kā to dara žurnāls «Oktjabr»?

Mīnēšu vienu visai zīmīgu piemēru. Pēdējā laikā esam ne mazums runājuši par to, ka latviešu padomju literatūrā vēl nav lielu darbu, kuri būtu vērtīgi strādnieku šķīrai, kuros būtu parādīti mūsaiiku īstie varoņi — ražošanas novatori. Jaunais rakstnieks V. Bulis Bērce pālāban strādā pie romāna «Nākotne sākas šodien», kurā notēlo Latvijas rūpniecības pirmbrindniekus, ātrpārādāšanas kustības iniciatorus republikā. Romāna pirmā grāmata jau uzrakstīta. Vai «Karoga» redakcija ir interesējusies par to? Nē. Nevienam no redakcijas darbiniekiem nav iepazīies ar jaunā romāna manuskriptu, nevienam nav ienēcis prātā bēmēģināt sniegt autoram palīdzību. Bet, jūk, almanācha «Družba narodov» redakcija, kas atrodas simtiem kilometru no Rīgas, uzzinājuši par V. Bērces jauno darbu, sāka interesēties par to, izsauca autoru uz Maskavu, noorganizēja manuskriptu sliku un rūpīgu apspriešanu, deva autoram konkrētus norādījumus. «Karoga» redakcijai, vadoties no šā fakta, vajadzētu izdarīt nopietnus secinājumus par savu darba sliu.

Glūži tas pats sākas arī par otra Rakstnieku savienības izdevuma laikraksta «Literatura un Māksla» redakciju.

Latvijas LKJS Centrālā Komiteja un Latvijas Padomju rakstnieku savienība mājā rīko jauno autoru republikānisko apspriedi. Tajā visaktīvākā kārtā jāpiedalās visiem Padomju Latvijas vadošajiem rakstniekiem. Apspriedē vispusīgi jāpārņem un jāpārstrādā darba metodes ar iesācējiem, ar jauniešiem autoriem, jānosprauz plaša programma tālākam nemītam darbam literatūras jauno kadru bolševistiskajā audzināšanā.

uz noslēgtas saļas padomju literatūras okeanā. Viņš strādā ciešā sakarā ar visu padomju literatūru. Arī rakstnieka īpatnības, viņa sasniegumus un trūkumus nevar nopietnāk atsegt, nēsalīdzinot ar citiem, nēredzot un nēskatot viņu uz padomju literatūras fona.

Sai zinā mūsu literatūras kritiķi ir smaciņš šaurums, ko nēciešamāku dara vēl tas, ka mēs neapilūkojam vadošās krievu padomju un citu PSRS tautu literatūras sasniegumus un pieredzi. Padomju literatūrā, kā zināms, ir daudz nācīlu literatūra, un latviešu literatūra ir tās organiska sastāvdaļa. Nēredzēt krievu un citu padomju tautu literatūras nēnozmē nēko citu kā nacionālu ierobežātību, ieslēšanās savā čaulā. Skaidrs, ka tāds stāvoklis pilnīgi nēciešams. Mums arī literatūrā jājūtas kā visas daudz nācīlās padomju zemes pārstāvētiem, kā pašas progresīvākās, īdētiskākās literatūras pārstāvētiem. To pēdējā laikā sapratušas arī «Karoga» un «Literatūras un Mākslas» redakcijas un sākušas publicēt rakstus arī par ievērojamākajiem krievu padomju literatūras darbiem. Bet ar to vien nēpētiēk. Arī rakstos par latviešu rakstniekiem jāpācēlas līdz visas padomju literatūras galīšiem apvārsniem un sakarā ar tās sasniegumiem, pārsēpiēm un vēl nēpārsēpiēm trūkumiem jāvērtē mūsu rakstnieku darbs un mūsu literatūras attīstības gaita.

Sai zinā padomju lasītāji pacēlušies augstāk par mūsu kritiķiem. Viņi lasa un vērtē ne tikai savas tautas rakstniekus. Šais dienās, braucot uz Maskavu un no Maskavas, vagonā dzirdēti dažādu profesiju un tautību laudis spriežam par literatūru. Viņi sprieda un strīdēšās ne tikai par Babalevska, Malceva, Ažajeva romāniem, bet arī par Kērbabaleva, Korneičuka, Auezo-va, Lāča un Uoiša darbiem, tos salīdzī-

Mākslas darbu apspriešana rūpnīcā

Lielākajās mūsu republikas rūpnīcās, iestādēs un kolektīvajās saimniecībās nolemis rīkot tēlotājas mākslas darbu pārvērtējamās izstādes. Šīs pasākums dos iespēji plašām masām tuvāk iepazīties ar mūsī mākslinieku jaunradi. Pirmā tāda veida izstāde bija organizēta Rīgas vagonu rūpnīcā.

25. aprīlī izstādes telpās notika eksponēto darbu iztīrāšana, rūpnīcas strādnieku satikšanās ar māksliniekiem. Rūpnīcas partijas organizācijas pārstāvis B. Perkovs savā runā aizrādīja, ka mākslinieku kolektīvs pareizi izpāris uzdevumu tuvināt savu jaunradi plašām masām, jo viss, ko padomju cilvēks rada, vēltis tautai.

Runātājs izteica dažas kritiskas piezīmes, kuras māksliniekiem var nēderēt par vērtīgu ierosmi. Tā, apspriedē E. Kalnina gleznu «Mangalu kuģu būvētavā», viņš pastāstīja par daudzu strādnieku aizrādījumiem, ka darba process nav attēlots pareizi. Biedrs Perkovs aicināja māksliniekus dziļāk studēt dzīvi, apstākļus, kādus viņi attēlo savā jaunradē. Par mākslinieka A. Egles gleznu «Rīgas tilta būve» izteiktas domas, ka tālā trūkst padomju cilvēka, jaunā laikmeta cēlāja pāreiza attēlojuma. Iepriecinošas ir gleznas, kas parāda mūsu jauno lauku dzīvi. Bet arī te māksliniekiem jāvaizdēta ar lielāku rūpību studēt realitāti un celt savu meistartību, lai šo realitāti pareizi attēlotu. Runātājs aicināja māksliniekus pievērsties atsevišķu detaļu izstrādāšanai, kas palīdzēs visas gleznas kvalitātes cēlšanai.

Runas noslēgumā B. Perkovs aizrādīja, ka liels robs šajā izstādē bijis rūpniecības tematikas trūkums.

Rīgas vagonu rūpnīcas kolektīvs izteica novēlējumu, lai mākslinieku saime drīz atkal rīkotos atskaites izstādē rūpnīcā, lai šī draudzība un sadarbība starp strādniekiem un māksliniekiem arvien nostiprinātos.

LATVIJAS PADOMJU MĀKSLINIEKU SAVIENĪBĀ

Latvijas Padomju mākslinieku savienība noorganizējusi mākslas vēsturnieku sekciju. Tās pirmā sēde notika 27. aprīlī, kurā izvēlēja vadību un izstrādāja darbības plānu. Plānā galvenokārt paredzēts strādāt pie latviešu mākslas vēstures problemām.

PADOMJU ZINĀTNIKU DARBU IZDEVUMI

PSRS Zinātņu akadēmijas izdevniecības apgādā iznākuši jauni padomju zinātnieku darbi dažādās nozarēs.

Izdoti N. Voronina, M. Kārgera un M. Tichanovas rediģētā fundamentālā apcerējuma «Senās Krievzemes kultūras vēsture» pirmie sēkumi. Zinātnieku sakopotais plašais fakts materiāls par amatniecības, lauksaimniecības un mākslas attīstību liecina par senās krievu kultūras pastāvīgu un straujo progresu.

Akadēmika I. Grabara un PSRS Mākslas akadēmijas korespondējošā loceklis V. Kernenova rediģētais krātums «Pret buržuāzisko mākslu un mākslas vēsturi» ietilpst PSRS Zinātņu akadēmijas Mākslas vēstures institūta zinātnisko darbinieku raksti.

Nost kūtrību un šaurumu!

Turpinājums no 4. lappuses

formas analīzes, bet, runājot par Kempes dzejas saturu, parādā arī, kādā formā šis saturs izteikts, pie kam ar meistartību nesaprotot tikai amata prasmi vien, tikai strofu, pantmēru un atakanu iautājumus, panta raitumu u. tml., bet gan arī, un galvenā kārtā, dziļu domu ietversmi labā dzejas formā, stingru dzejnīka attieksmi pret visām dzīves parādībām. Parasti dzejas kritiķi, teoretīki, arī studenti mūsu augstskolās, tikko sāk runāt par dzejas meistartību, runā tikai par pantu formām, atskanām, ritmu, trospiem u. tml., aizmirstot, ka forma, atrauta no satura, ir nedzīva un gribot negribot ved formalisma tukšnesi, aplamā dzejnīka meistartības izpratnē. Rakstnieka meistartība ir forma un satura vienotība. Tātad bez pareizas dzīves izpratnes, bez bolševistiska idejiskuma nevar būt nekādas meistartības. Tā Sudrabkalns, analizējot nozīmīgo Kempes dzeju grāmatu, apskata dzejnīces meistartību. Un šādā analizē top dzīva, interesanta un nozīmīga arī runa par trispēdu iambiem, trochājiem un daktiliem, par atkanu izkārtojumu, par dzejas tradīcijām utt. Šis Sudrabkalna raksts pagaidām iezīmē labāko sasniegumu mūsu pēdējā laikā kritiķā.

Bezrūpīgi izturēdamies pret literāro darbu mākslinieciskā veidojuma analīzi, mūsu kritiķi daudzārt nēspēji pārliecināji pierādīt arī savus secinājumus un atzinumus. Tā, piemēram, lenais Muižnieks, rakstot par Žana Grīvas otrā stāstu grāmatu «Ultras unēs jēlējā» («Karogs», 1951., 3. num.), apgalvo, ka te autora stils ir vājš nekā pirmajā grāmatā. Recenzentam nēpatīk Grīvas hiperboliskie salīdzinājumi,

viņš tos uzskata par glūzi nēbiemēro-

tiem, bet nēpērādā, kāpēc tas tā. Labi tas, ka Muižnieks runā par rakstnieka valodu, par viņa izteiksmes līdzekļiem. Bet recenzents nēdrīkst šauri un skolnīciski pīlet šādiem iautājumiem. Sociālistiskā realisma stils pielauj lielu dažādību. Grīvas stāsti ir taisni patīkami ar savām hiperbolām un salīdzinājumiem, kas ir svaigi, krāsaini, tēlaini. Grīva cenšas savus varonus un notikumus nē vien pārstāstīt, bet arī tēlot, un šai zinā uzrādā atzīstamus panākumus, kuras vajadzētu atbaistīt, nēvis dažu tiešām pavazātu un nēskaidrāku salīdzinājumu dēļ nēonievāt, apmērojot viņa centienus par «meklētu originalitāti» un atkāpšanos no pareizā cēla.

Vēl vienārkār ar autoru tiek galā E. Damburs, pasludinot, ka Grīvas «otrā stāstu grāmata pirmās līmeņi glūzi nēatnēdz» («Literatūra un Māksla», 1951., 8. num.). lai gan turpat viņš konstatē, ka rakstnieks «uz viņu liktās cerības attaisno» un nēpēcējāies par interesantiem, pilnasinīgiem tēliem un dažām meistartiski uzrakstītiem ainām. Var jau daži stāsti padoties labāk, daži sliktāk, bet tas vien vēl nenosaka, vai rakstnieks gājis uz priekšu, vai atpakaļ, vai arī slāv uz vietas. Skiet, ka Grīva savā otrajā stāstu grāmatā tēlu zīmējumā kļuvis vēl plastiskāks un galvenais, realistiskāks, parādījis labu veiksmi konkrētā, redzamā dabas aināvu gleznojumā (kas, blakus minot, nē visai īecienīta lieta latviešu padomju prozā) un dzīvāks, smalkāks arī valodā.

Ja kritiķis savus slēdzienus pīetiekami nēoierādā, tad tie skiet kā meklēta, gribēta kritizēšana, kā kritika kritikas dēļ, un autoram, tāpat arī lasītājam, nekā vērtīga nēdod.

Alberts Jansons, runājot par Ādolfu Talča stāstu «Piena Lilijs» («Karogs», 1951., 3. num., 280. lpp.), citē dažas rindkopas un secina, ka tas nav stāsts, bet korespondence, apraksts. Bet citētās rindkopas vien nēpārlicina, jo pāt vislabākajā stāstā pa vīdu var būt un daudzārt ir pat nēpēcējamī tēlotā aini kopsakaram ar vienārkārī pārstāstījumi. Tādēļ bija vajadzīga dzīlāka, rūpīgāka Talča darba analīze, lai pierādītu, ka tēls pāvīrs, sižets nēizveidots, ka tas vispār nav stāsts. Pie tam recenzents šai sakarā varēja ļoti labi norādīt vispār uz daudzu mūsu prozaiķu tendencēm, izlīdzēties ar pārstāstījumu rūpīga tēlojuma vietā, jo tieksme ieslīdēt aprakstā nav tikai Talcim vien. Tā recenzija būtu ieguvusi principiālu raksturu.

Rakstnieks kritiķim ir biedrs. Tiem abiem viens uzdevums — audzināt sabiedrību. Tādēļ recenzijas iaraksta tā, lai nelīktos, ka rakstnieks tādēļ pasaulē, lai kritiķim būtu ko mācīt, vuraudzi. Abi ir kopīga darba darītāji, tādēļ iaraksta tā, lai būtu redzams un jūtams, ka arī kritiķis ir ieinteresēts rakstnieka darbā un visas mūsī literatūras attīstībā, un grib to celt vēl augstāk. Katra nevīzība no kritiķa pusē tāpēc ir apvainojuma. Bet vai gan lielu interesi un dzīvu līdzdalību mūsī literatūras attīstībā varam vērot mūsī literatūras kritiķā, ja recenzijas raksta tā, it kā pasaulē būtu viens vienīgs rakstnieks — tas, kura darbu redakcija uzdevusi aplūkot. Ja raksta par Sudrabkalnu, tad tā, it kā tikai Sudrabkalns darbotos mūsī dzejā, ja par Lāci — tad it kā tikai viņš būtu, ja par Rotmeini vai Vanagu — tad tikai par viņiem. Tā tas ir nē vien recenzijās, bet arī plašākos apcerējumos. Bet rakstnieks jau nav nekāds Robinsons

uz noslēgtas saļas padomju literatūras okeanā. Viņš strādā ciešā sakarā ar visu padomju literatūru. Arī rakstnieka īpatnības, viņa sasniegumus un trūkumus nevar nopietnāk atsegt, nēsalīdzinot ar citiem, nēredzot un nēskatot viņu uz padomju literatūras fona.

Sai zinā mūsu literatūras kritiķi ir smaciņš šaurums, ko nēciešamāku dara vēl tas, ka mēs neapilūkojam vadošās krievu padomju un citu PSRS tautu literatūras sasniegumus un pieredzi. Padomju literatūrā, kā zināms, ir daudz nācīlu literatūra, un latviešu literatūra ir tās organiska sastāvdaļa. Nēredzēt krievu un citu padomju tautu literatūras nēnozmē nēko citu kā nacionālu ierobežātību, ieslēšanās savā čaulā. Skaidrs, ka tāds stāvoklis pilnīgi nēciešams. Mums arī literatūrā jājūtas kā visas daudz nācīlās padomju zemes pārstāvētiem, kā pašas progresīvākās, īdētiskākās literatūras pārstāvētiem. To pēdējā laikā sapratušas arī «Karoga» un «Literatūras un Mākslas» redakcijas un sākušas publicēt rakstus arī par ievērojamākajiem krievu padomju literatūras darbiem. Bet ar to vien nēpētiēk. Arī rakstos par latviešu rakstniekiem jāpācēlas līdz visas padomju literatūras galīšiem apvārsniem un sakarā ar tās sasniegumiem, pārsēpiēm un vēl nēpārsēpiēm trūkumiem jāvērtē mūsu rakstnieku darbs un mūsu literatūras attīstības gaita.

Sai zinā padomju lasītāji pacēlušies augstāk par mūsu kritiķiem. Viņi lasa un vērtē ne tikai savas tautas rakstniekus. Šais dienās, braucot uz Maskavu un no Maskavas, vagonā dzirdēti dažādu profesiju un tautību laudis spriežam par literatūru. Viņi sprieda un strīdēšās ne tikai par Babalevska, Malceva, Ažajeva romāniem, bet arī par Kērbabaleva, Korneičuka, Auezo-va, Lāča un Uoiša darbiem, tos salīdzī-

nāja un vērtēja. Bet mēs par to, ka Vila Lāča «Vētra» tulkota daudzās PSRS un arī tautas demokrātiju zemju valodās, ka tā krievu valodā vien izplatījusies vairākos simtos tūkstošos eksemplāru un kļuvusi par vienu no populārākajiem darbiem visā mūsī plašajā Dzimtenē, nēesam pat informatīvi ieminēušies. Vai tā mēs spēsim augstu pacelt mūsu literatūras kritiķas līmeni?

Mēs esam jau iemācījušies rakstu sākumā un beigas citēt Bēlnski, Gorkiju, bet mums vēl daudz jānācās, lai iegūtu viņu plašo sabiedrisko skatu uz lietām, mēs vēl nēesam iemācījušies literāro darbu analīzi saistīt ar nozīmīgiem sabiedriskiem notikumiem (kaut arī daudz runājam par padomju dzīves īstenību, padomju cilvēkiem utt.) un svarīgiem literāram parādībām mūsī daudz nācīlās tautu draudzības literatūrā. Ja jau literatūras aktuālā kritika un literatūras pētniecība nav divas dažādas lietas, tad tas nozīmē, ka arī kritiķim jānācās un savs darbs jāveic ar padomju zinātnieka nopietnību un iedzīlāšanās. Bet mēs vēl esam pārāk kritiķi lielo un atbaldīgo literatūras kritikas uzdevumu veikšanā.

Sai rakstā negribēji dot vispārēju pārskatu, bet runāt tikai par to, ko apņēcis vērot latviešu padomju literatūras kritiķā. Jāpētiēk visas pūles, lai arī literatūras kritiku darbs norīvētu organizēti, kā tas ir visās mūsī dzīves nozarēs. Biedra A. Pelšes vārdi, ka literatūras vēsturnieku darbs noris izolēti («Literatūra un Māksla», 1951., 14. num.), ir pareizi par visiem literatūras kritikas lauka darbiniekiem. Rakstnieku savienībā, tās kritiķā, komisiāl un redakcijām, kā arī Valodas un literatūras institūtam jāpānāk, lai šis svarīgais darbs tiktu apvienots, organizēti vadīts, un konstatētie trūkumi novērtēti.

STARPTAUTISKAIS KINO FESTIVALS KANNĀS

Tās daudzveidīgās kino produkcijas vidū, ar ko 30 valstis piedalījās Starptautiskajā festivalā Kannās, krasi izcēlās Padomju Savienības un tautas demokrātijas valstu filmas.

Francu progresīvie laikraksti dod augstu novērtējumu padomju mākslas filmām «Zelta Zvaigznes kavalieris», «Musorgskis», kā arī padomju dokumentālajām filmām, ko demonstrē kino festivalā. Tie uzsvēra padomju kino filmu radītāju — režisoru, aktieru un operatoru — augsto meistarību, šo filmu nevainojamās krāsas, māksliniecisko pilnību un idejisko dziļumu.

Citāda ir buržuāzisko avižu lielumu lielās daļas nostāja. Tās sākumā centās pat noklusēt faktu, ka Padomju Savienība piedalījās šajā festivalā. Tomēr pat buržuāziskās avīzes nespēj noliegt mūsu filmu lielo pārliecinošā spēku un dziļo patiesumu. Tieši par šīm padomju kino filmu īpašībām domāja vairāku zemju kinematogrāfijas darbinieki, kad viņi, runājot Kannās sarīkotajā preses konferencē, sevišķi uzsvēra padomju kino mākslas labvēlīgo ietekmi uz visas pasaules kinematogrāfijas attīstību.

Jau tas fakts vien, ka Padomju Savienība un tautas demokrātijas valstis piedalījās šajā kino festivalā, ir ārkārtīgi nepatīkams tiem, kuri finansē «mākslu» un nosaka tās virzienu zemēs, kas iet amerikāņu imperialisma politikas pavadā. Nevienam taču nav noslēpums, ka tikai progresīvās sabiedrības spiediena rezultātā apstākļi Kannu kino festivalā bija kļuvuši šādi: Padomju Savienībai un tautas demokrātijas zemēm vairāk vai mazāk pieņemami.

To, kas nebija izdevies personām organizācijām, kuras nav ieinteresētas, lai festivalā parādītu progresīvās demokrātijas kino mākslas darbus, centās panākt pērkamā buržuāziskā prese. Tomēr izrādījās, ka arī visi tās pūliņi bijuši veltīgi. Pat tie skatītāji, kuros iesakņojusies dažādi aizspriedumi un kuros šī prese diendienā baro visvairāk neapmierinātību, izdomājumiem un mulķīgām pasācijām, pienācīgi novērtēja patieso mākslas darbus. Iegiem aplausiem viņi sveica filmas — dzīves īstenības iemiesotājas un atspoguļotājas.

Neko nelīdzēja arī plaši izvērstā trokšņainā reklāma, reakcionāro laikrakstu mēģinājumi slavināt un cildināt kā «mūsdienu kinematogrāfijas šedevrus» dažādas festivalā parādītās bezzurīgās, mistiskās un bezjēdzīgās fetišismu filmas. Pat Kannu kurvītas izmeklētā publika uzņēma tās bez jebkāda entuziasma un dažkārt šo filmu demonstrēšanas laikā gluži vienkārši atstāja «Kino pils» zālī.

Bagātīgā bija Padomju Savienības un tautas demokrātijas zemju kino mākslas sniegums festivalā. Divas pilnmetražas filmas parādīja Čehoslovākijas tautas republika. Viena no tām ir krāsainā lelļu filma «Bajaja», ko inscenējis režisors Irži Grnka pēc Boženas Nemcovas tā paša nosaukuma pasakas un režisora Martina Friča filma «Lamatas», ko nesen atzinīgi novērtēja padomju skatītāji.

Ar lieliem panākumiem festivalā demonstrēja arī polu filmu «Neparedzīgā pilsēta», kas veidota daudz cienušajai varonīgajai Varšavai. Tas ir dziļi patiesās mākslas darbs, kas skar kā bargs atgādinājums par kara šausmām, par tā izraisītajām bēdām un postu. Filma atstāja lielu iespaidu uz visiem skatītājiem, kas bija pulcējušies Vidusjūras gredznā kurvietas «Kino pils».

Jā, hitleriešiem izdevās noslaucīt Varšavā no zemes virsma veselas ielas un kvartālus. Bet veltīgi bija un palika viņu mēģinājumi salauzt tautas gribu, viņu pūliņi iebiedēt un nospiegt polu tautu vergu jūgā. Izrādījās, ka cilvēki ir izturīgāki par akmeņiem un dzelzi.

Padomju karaspēks, kā lavina noslaucīdams ceļā visus šķēršļus, ielauzās izmocītajā Varšavā un darīja galu fašistu asinainajai varmācībai. Pār atbrīvotajai pilsētai uzviļās Polijas nacionālais karogs.

Sīrsnīgā uzmanība, kādu šī filma piedziļvoja Kannu «Kino pils» skatītāju vidū, uzskatāmi apliecina, ka laikraksts «Tribuna Jūda» devis pareizu tās novērtējumu: «Šai filmai, kas veidota Polijas galvaspilsētas vēsturē, ir daudz lielāka nozīme. Tā mobilizē cīņai pret fašismu visās zemeslodes malās, tā aicina cīnīties par mieru.»

Ungārijas jaunā kino māksla parādīja festivalā savu otro krāsaino mākslas filmu «Savādā laulība», ko inscenējis režisors Martons Keleti pēc Kalmana Miksata tā paša nosaukuma romana.

Pagājušā gadsimta sākums, Habsburgu dinastijas uzstāšanās balsta barona Deri meitu pavadīs galma garīdznieks. Lai paglābtos no viņa namam draudošā kauna, barons nolēma apņemt savu meitu ar jaunekli Butleru, kas atbraucis pie viņa pacieņoties. Valdoniģo galminieku nesamulsi-

A. ANDREJEVS

Starptautiskajā kino festivalā Kannās notika premiju piešķiršana festivala žūrijas ieteiktajām filmām. Neraugoties uz reakcionāro aprindu mēģinājumiem mazināt padomju kino filmu izcilo vērtību festivala žūrija bija spiesta no sešām padomju filmām piešķirt premijas piecām filmām: «Musorgskis», «Ziedošā Ukraina», «Padomju Latvija», «Padomju Igaunija» un «Padomju Azerbaidžana».

Nevarēdama apiet padomju filmas, kas radīja festivala dalībniekos lielu interesi, žūrija tomēr premēja filmu «Musorgskis»... par labākajām dekorācijām un izaudroja «speciālu premiju» lai atzīmētu padomju dokumentālās filmas, «Speciālā premija» piešķirta arī polu filmai «Austrumu-Rietumu ceļš», kas stāsta par polu tautas panākumiem valsts atjaunošanā un rekonstruēšanā.

Žūrija bija spiesta atzīmēt arī itāliešu progresīvo filmu «Brīnumi Milanā», kas festivalā guva lielus panākumus. Šai filmai piešķirta ouse «Lielās premijas». Turpretim šīs galvenās balvas otra puse piešķirta zviedru filmai «Jūlija jaunkundze», kas cildina mūsdienu buržuāziskās sabiedrības izvirtušos tikumus.

Premijas piešķirtas arī holandiešu filmai «Holandes spoguļis», itāliešu zinātniskajai filmai «Etna» un meksikāņu filmai «Aizmirstie». Divas premijas saņēmuši amerikāņi un trīs — angļi.

Tomēr festivala rezultātus faktiski nosaka PSRS un tautas demokrātijas valstu kino mākslas, kā arī kapitalistisko zemju progresīvo kino darbinieku filmu mīļotie panākumi. Festivalā demonstrētās sešas padomju divas polu, divas Čehoslovākijas un viena ungāru filma bija īsts socialistiskās kino mākslas triumfs, kamēr Holīvudas un Rietumeiropas valstu kino filmu produkcija uzskatāmi atspoguļoja buržuāziskās kultūras sabrukumu un pagrimumu.

na tas, ka Butlers jau ir saderinājies. Iedevs Butleram miega zāles, barons liek viņu salaukt. Veltīgi ir vist Butlērā un viņa draugu vēlētie mēģinājumi panākt šīs varmācīgi uzspiestās laulības šķiršanu. Baznīca un galms vēģīgi raugās, lai pildītu likumu, ar kura palīdzību ungāru tautu notur verdzības jūgā. Butlers ar savu lecerēto spiesti bēgt no Ungārijas.

Veselus piecdesmit gadus šo izcilo dailliteratūras darbu slēpa no tautas. Vienīgi tautas demokrātijas pastāvēšanas gados kļuva iespējams izdot Miksata romanu, izveidot no tā lugu bet vēlāk, jau 1950. gadā, — ekranizēt to.

Lielā, dziļi pārdomāta un rūpīga darba rezultātā ungāru kinematogrāfijas darbinieki radījuši filmu, kas ne tikai iepazīstina ar divu jauniešu traģēdiju, bet arī atklāj īemeslus, kas bija pamatā valdošās šķiras patyalai. Tēlos, kas atdzīvojušies uz ekrāna, skatītāji redz vienkāršus cilvēkus nīstos laucis, kas vēl pavisam nesen valdīja Ungārijā, krāpa un nesaudzīgi ekspluatēja tautu. «Neraugoties uz to, ka filma stāsta par pagātni, tā pievērsta šodienai, — saka laikraksts «Sabad Nep». — Tā domāta tautai, kas, uzvarējusi pagātnes tumšos spēkus, kļuvusi par sayas dzimtenes saimnieku un tagad ceļ jaunu laimīgu dzīvi, pametot no pagātnes visu» vērtīgo, tajā skaitā arī Kalmana Miksata nemirstīgo darbus.

Lielu interesi festivalā modināja itāļu filmrūpniecība, kas bija pārstāvēta ar divu izcilo progresīvo meistarību — Vitorio de Sika un Pjetro Džermi darbiem.

Mūsdienu Itālijā grūti radīt filmu, kas patiesīgos mākslas tēlos radītu miljoniem bezdarbnieku dzīves apstākļus. Vēl grūtāk panākt, lai šādu filmu varētu skatīt turienes kinoteatros. Ar to tad arī izskaidrojami dažu Itālijas kino meistarību mēģinājumi kritizēt īstenību ar pieaugušajiem cilvēkiem domātām pasakām, radot alegorijas un simbolus, kuros ietverti dziļi atmaskojošs saturs.

Filma «Brīnumi Milanā», ko inscenējis de Sika sadarbībā ar scenaristu Čezari Dzavatini, ir savdabīgs noslēgums kino triloģijai, kas sākas ar filmu «Šūša» un kuras turpinājums bija padomju skatītājiem pazīstamā filma «Velospedu zaglis».

Naivā pasaka par labo Toto — filmas «Brīnumi Milanā» varoni, kurš ziedojis savu mūžu nabadzīgo lauku drūmās dzīves atvieglošanai un uzlabošanai, — pārstāj būt pasaka, kad skatītāja acu priekšā uz ekrāna atklājas trūkuma un posta nomākto darba cilvēku traģēdija mūsdienu Ita-

lijā. Daudz pūļu veltījis Toto, lai radītu normalus dzīves apstākļus nabadzīgo lauku pilsētā, kas izaugusi netālu no Milānas. Tajā no visām pusēm pulcējas bez pajumtes palikuši cilvēki. Apmetušies nožēlojamās būdīnās un teltīs, viņi domā, ka te tiem izdosies pavadīt visu grūto laiku. Bet mazā kolektīva prieki ir pārāgri. Zemes gabalā, uz kura tas ierīkojies, atrod naftu. Zemes īpašnieks nolēma viņus padzīt. Nabaga laudis pašalīdzīgi aizstāvēja savu nometni. Bet tad dažu policistu vietā, kurus viņiem izdevies aiztriekt ierodas desmiti un simti. Saimniekam vajadzīga nafta! Vienīgais, ko var izdarīt Toto, ir tas, ka viņš pārvērs savus draugus par putniem un aizlido kopā ar viņiem uz apsolīto zemi, kur nav nežēlīgo izsūcēju un ekspluatatoru, kur nav arī policistu — grautiņu rīkotāju. Filma «Brīnumi Milanā» beidzas ar laimīgu apoteozi, kurā parādīta aizlidošana uz tālo apsolīto zemi.

Itālijas reakcionārā prese sāka kara gājienu pret šo filmu tūlīt pēc tās parādīšanās uz ekrāna. «Zem filmas nevainīgā apvalka nav grūti saredzēt tās šķirisko virzienu... Si filma nav nekas cits kā jauns marksistu uzbrukums mūsdienu sabiedrībai», paziņoja avīze «Tempo». Recenzentoss sašutumu modināja arī filmas beigas. «Nabadzīgajiem paredzētas debesu valstības vietā viņi dodas uz zemi, kurā mirdz nākotnes saule», — rakstīja kritiķis Rondi. Savā neiecietībā pret vēstīm, ka ir tādas zemes, kur cilvēki dzīvo labākos apstākļos nekā Itālijā, itāļu tumsoni nonākuši tik tālu, ka kaut kāds «professors» Džobeta Amaducci, pamatojoties uz «dokumentālu materiālu» dziļas analīzes, «pierādījis», ka de Sikas filma «esot diktēta tieši no Maskavas».

Neraugoties uz visiem šiem uzbrukumiem, ko atbalstīja arī franču reakcionārās avīzes, filmas «Brīnumi Milanā» demonstrācija kino festivalā Kannās izvērtās par lielu notikumu. Festivala žūrija tai piesprieda pusi no «Lielās premijas».

Ne mazāku interesi modināja arī otra itāļu filma «Cerību ceļš», ko laikraksts «Unita» nosaucis par «režisora Džermi visnobriedušāko darbu... kurā viņš drosmīgi vērs protestu pret sabiedrību, kas noved līdz izmisumam cilvēkus, piespiežot tos atstāt savas dzimtas vietas».

Filmas sižets ir vienkāršs un lakonisks. Sicīlijas strādnieki daudzas dienas cīnījušies pret savas darba vietas — sēra raktuvju slēgšanu. Viņu pašreizējā cīņa beigušies ar sakāvi. Raktuvju slēdz. To strādniekus sagaida bada nāve. Raktuvju ciemata iedzīvotāju izmisuma pilno stāvokli izmanto kāds veikls blēdis. Ieteicis ciemata iemītniekiem izpārdot savu nožēlamo iedzīvi, viņš solās aizvest tos uz Franciju, kur «esot darbs un maizē visiem».

Pieviltie ciemata iedzīvotāji veselām ģimenēm dedas ceļā. Romā blēdis pazūd ar visu naudu, ko viņš izkrājis no izcēlotājiem. Romas policija pieprasa, lai emigranti atgriežas Sicīlijā. Bet viņi nolēmuši turpināt ceļu uz ziemeļiem. Po upe ieelja izcēlotājus, kas nevilus kļuvuši par streiklaužiem, ieradušies no laukstrādnieku — streika dalībnieku — sadursmē. Atkal neveiksmē, un bēgļi lēnā veļkas tālāk uz robežas pusi. Kad viņi mēģina pāriet robežu, tos aiztur franču robežsargi — tā «Cerību ceļš», visas tajā pārdzīvotās grūtības un ciešanas izrādījušās veltīgas.

Tiesa, režisors filmai liek beigties ar to, ka izcēlotājus tomēr ielaiž zemē kur «esot darbs un maizē visiem». Bet tie ir tikai mesli simboliski, pie kuras spiesti kerties Itālijas kino režisori.

Lielā cilvēceba dziļi un smalki zīmēti raksturi un apstākļi, kādos nokļūst filmas varoņi — emigranti, bet, galvenais, — tās sociālās un politiskās sistēmas atmaskošana, kas novedusi cilvēkus tik tālu, ka viņi spiesti atstāt savas mājvietas un kā vāji klaidoni, kam nav pajumtes, maldīties apkārt, — tas viss padara filmu «Cerību ceļš» par ievērojamu parādību Itālijas pēckara kinematogrāfijā.

No politiskās mērķniecības viedokļa abas šīs filmas ir neapšaubāms solis uz priekšu. Ja filma «Velospedu zaglis» mēs redzējām policistus, kas tikai «vēl gatavojas izklidināt demonstrantus tad filmas «Brīnumi Milanā» un «Cerību ceļš» mēs redzam viņus veicam šo savu kauna pilno darbu. No atsevišķu cilvēku likteņa rādīšanas Itālijas progresīvie kinematogrāfijas darbinieki kēras pie darba lauku masu dzīves apstākļu un cīņas parādīšanas. Viņi rāda, kā darba tauta aizvien aktīvāk protestē pret policijas teroru, ar kura palīdzību Itālijas tagadējā vadītāji grib nomākt cīņu par maizi, mieru, par nacionālo neatkarību. Starptautiskā kino festivala rezultāti, turpretim, ir vēl viena uzvara šai progresīvās cilvēces svētajā cīņā.

Pirmizrādes Rīgas teatros

Augšējā attēlā: E. Napravniks «Dubrovskis» uzvedums Operas un baleta teātrī. P. Grāvelis (Vereiskis), H. Ozoliņš (Trojekurovs), O. Petrovskis (Dubrovskis), Z. Heine-Vagnere (Maša). Apakšējā attēlā: L. Seidina lugas «Gadsimta vidū» uzvedums Akademiskajā Dramas teātrī. H. Zommers (Heivuds), E. Zile (Dogs).

Padomju Rakstnieku Savienība

Annas Brodeles jaunā luga

Šīs dienas RS dramaturģijas sekcijas sanāksmē rakstniece A. Brodele nolāsīja savu jauno lugu «Dedzīgā sirds», kuru autore veltījusi mūsu kolchozu pirmcēlniekiem. Īpaši viņu cīņai par lopkopības produktivitātes kāpināšanu. Svarīgu vietu lugas sižeta risinājumā guvusi arī modrības tema, tāpat kolchozu ciematu izbūves, kolchoznieku pāraudzināšanas un pāraugšanas jautājumi.

Kolchoza «Ceļš uz komunismu» priekšsēdētājs Vitols, komjauniešu-lonkopējs Laima un Rita, viss kolchoza aktīvs lielu vērtību veltī izslaukuma cēšanai. Sevišķs panākums sasniedz Laima, nākošā zootehniks, kas ieradies no pilsētas. Vinas ietekmē pāraug slaucēja Guste, aktīvāk sāk darboties komjaunatnes organizācija. Laimas sekme nepatīk zootehnikam Snorem, kas ir veikli nomaskējis kaitniekus. Visādi viņš cenšas kompromitēt Laimas pasākumus un eraut vinas autoritāti. Kad parastiem līdzekļiem tas vairs neizdodas, Snore kēras pie kaitnieciska panēmiena, saindē lopbarību, kuru Laima sagatavojusi goviu ēdināšanai. Šo vīna noziegumu nevilus redz Rita. Neskatoties uz to, ka Snore veikli slēp'ot savu īsto seju, ieguvis vinas simpatijas Rita kaitnieku atmasko.

Referents I. Lēmanis norādīja, ka A. Brodeles jaunā luga tematiski ir ļoti aktuāla, skar visus «varīgākos mūsu lauku dzīves jautājumus. Tomēr visu to vidū derētu reliefāk izvirzīt centrālās problēmas — cīņu par augstu izslaukumu un cīņu pret kaitniecību. Ja pirmā jau lezmēta lugas sākumā, bet nav konkrēti atrisināta, tad otrā, turpretim, paliek neskaidra līdz lugas otrajai pusē. Arī cilvēku pāraugšana

atsevišķos gadījumos vēl nav pietiekoši motivēta. Kaitnieka Snores atmaskošana parādīta ļoti dziļi un ticami. Ja autore kopā ar teātri, kurā šo lugu inscenēs, vēl pie tās rūpīgi pārstrādās, mūsu dramaturģijā būs radīts vērtīgs darbs, kuram liela sabiedriskā un audzinājošā nozīme.

Par lugu kā jaunu A. Brodeles sasniegumu runāja V. Brutāne. Īpaši viņa atzīmēja autores prasmi spējīgi raksturot padomju cilvēkus, viņu darbā un pārdzīvojumos atklāt jaunā iezīmes mūsu kolchozu dzīvē. Tādēļ Akademiskā Dramas teātra kolektīvam šīs lugas iestudēšanā būs plašas iespējas atveidot pilnasinīgu mūsdienu kolchoznieku tēlus.

Debatēs runāja O. Gērmans, K. Jālinš, A. Amtmanis-Briedītis, I. Kalve, M. Zuntners, V. Kaupužs, M. Rudzītis, K. Freinbergs, F. Rokpelnis, A. Jansons, R. Zandersons, J. Vanags un Z. Griva. Visi viņi atzīstot lugas «Dedzīgā sirds» idejas un sižeta risinājuma vērtību, daļiās atzinās par atsevišķān tās mazāk spējīgām vietām, par atsevišķu raksturu zīmējumiem, izteicot savus priekšlikumus un ierosinājumus, kādā veidā turpmākā darbā padarīt to vēl pilnskanīgāku. Kopējie atzinumi bija, ka autorei lugas ekspozīciju jāieziņē ātrāk (pirmaļās ainās), konkrētāk raksturojot kolchoznieku attiecības pret Snori, līdz ar to atklājot šī kaitnieka divkosīgo rīcību, ja viņa atmaskošanai lugas tālākā gaitā nebūtu tikai gadījuma raksturs.

Tāpat vajadzīgs pārstrādāt lugas nēdējo ainu, kurā pašreiz nerisinās tādi notikumi, kas mērķtiecīgi izrietēju no ierīkētajām ainām un gāfci noskaidrotu lugas galvenās problēmas.

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākuši šādi jauni izdevumi:

Andrejs Upīts. Realisms literatūrā. Apceres un kritika. 1911. g. — 1929. g. Vāku zīmējis G. Vilks. 287 lpp. Maksā 13 rubļi 70 kap.

Miera sardzē. Dzejas. Sakārtotais Pāvils Vilpils Mākslinieks O. Mednis. 246 lpp. Maksā 10 rubļi 60 kap.

Nākamajā nedēļā

Sodien Operas un baleta teātrī E. Napravniks operas «Dubrovskis» pirmizrādē. Sākums plkst. 20.

• Lelļu teātrī N. Gerneta lugas «Aladina lampa» izrādē pieaugušiem. Sākums plkst. 20.30. Izrādes atkārtojums 2. maijā.

2. maijā Rīgas Kultūras un atpūtas parkā ARP Centrālā kultūras nama mākslinieciskās pasādarbības kolektīvu koncerts. Sākums plkst. 18.

3. maijā Latvijas Padomju rakstnieku savienībā tulkojotāju sekcijas sanāksme. Anspriedis E. Grinbergs tulkojumus. Sākums plkst. 19.

4. maijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas atklātā sanāksme. Sākums plkst. 17.

5. maijā Filharmonijas zālē Baltijas Jūras Kara Flotes ansamblis koncerts. Sākums plkst. 20.30.